

Kartläggning och analys av arbetspendling på ortsnivå i Östergötland

Kunskapsunderlag för Regional utveckling och regional och kommunal planering

Kartläggning och analys av arbetspendling
på ortsnivå i Östergötland

Kunskapsunderlag för Regional utveckling och
regional och kommunal planering

Region Östergötland, 581 91 Linköping
010-103 00 00 (växel)
region@regionostergotland.se
www.regionostergotland.se

*Källa för Kartbilden på framsidan:
© Lantmäteriet, SCB och egen bearbetning*

Sammanfattning

Denna rapport visar en kartläggning av funktionella samband avseende arbetspendling på tätortsnivå i Östergötland. Det är en bild av hur orter i Östergötland hänger samman. Bilden visar de funktionella sambanden och har tagits fram genom att studera riktade pendlingsströmmarna mellan orterna.

De funktionella sambanden i kartläggningen sammanfaller med de av SCB¹:s identifierade lokala arbetsmarknaderna för Östergötlands kommuner, vilka delar kommunerna i tre lokala arbetsmarknadsregioner (LA-regioner); Linköping, Norrköping respektive Jönköping. 12 av 13 kommuner tillhör de lokala arbetsmarknadsregionerna Linköping respektive Norrköping. Kartläggningen av arbetspendlingen visar att det på tätortsnivå finns fem primära arbetscentrum, Linköping, Norrköping, Motala, Kisa och Ödeshög, och fyra sekundära arbetscentrum, orterna Mjölby, Finspång, Åtvidaberg och Valdemarsvik.

Centralorterna i de största kommunerna, Linköping och Norrköping, utgör de två stora pendlingsområden även på tätortsnivå. De största pendlingsströmmarna från många tätorter går mot dessa arbetscentrum. Även flera större tätorter, oftast de som är centralorter för sina kommuner, utgör också egna lokala arbetscentrum, dock är dessa relativt små i jämförelse med de två största arbetsmarknaderna.

Det saknas tydliga och starka kopplingar på arbetspendling mellan länets orter och orterna som är belägna i andra län med ett undantag. Det syns inte någon betydlig pendlingsström norrut till Örebro respektive Sörmlands län. Orterna i Ydre kommun har dock starkast kopplingar till arbetsmarknader i Jönköpings län, Tranås respektive Eksjö.

Pendlingsmönster mellan kön skiljer sig åt, och den tydligaste skillnaden är att det finns en tendens att kvinnor arbetar närmare sin bostadsort, och att män pendlar relativt längre sträckor. Denna skillnad är tydligast avseende

pendlingsmönster för sysselsatta kvinnor som är bosatta i länets gränsområde. Däremot syns det inte märkbara skillnader i pendlingsmönstren för sysselsatta som är bosatta i mellersta delarna av länet där det finns bättre tillgång till de stora arbetsmarknaden.

En kompletterande studie med sysselsatta bosatta i områden utanför tätorterna, alltså på småort och landsbygden visar att det finns några orter som har starkare kopplingar till arbetsmarknader utanför tätorter. De flesta av sådana orterna är belägna i små kommuner i södra delen av länet, så som Valdemarsvik, Kisa och Österbymo. Valdemarsvik och Kisa är mer beroende av arbetsmarknader utanför tätorterna, däremot pendlar många bosatta i områden utanför tätorterna in i Vadstena. Det syns inte en betydlig skillnad i pendlingsmönstren i mellersta delarna av länet.

¹ Statistiska centralbyrån (SCB) är en den statliga förvaltningsmyndighet som ansvarar för den officiella statistikproduktionen.

Innehållsförteckning

1 Inledning	5
1.1 Bakgrund – Regional rumslig planering	5
1.2 Syfte med rapporten	5
1.3 Arbetspendling och lokala arbetsmarknader	5
2 Metod	7
2.1 Lokala arbetsmarknader på tätortsnivå	7
2.2 Funktionella samband på arbetspendling	7
2.3 Avgränsningar	9
3 Östergötland som bostadsort och arbetsplats....	10
3.1 Befolkning	10
3.2 Arbetskraft och arbetsmarknader	13
3.2.1 Förvärvsarbetande nattbefolkning	14
3.2.2 Dagbefolkning och arbetsmarknader	15
4 Funktionella samband på arbetspendlingar	17
4.1 Arbetspendling för den totala sysselsatta befolkningen	17
4.2 Arbetspendling för Kvinnor	19
4.3 Arbetspendling för Män	20
4.4 Orter som har starkare samband med små orter och landsbygden	21
4.4.1 Arbetspendling för den totala sysselsatta befolkningen	22
4.4.2 Viktiga inpendlingsorter för de sysselsatta som är bosatta i områden utanför tätorter	23
4.4.3 Orter som är beroende av arbetsmarknader i områden utanför tätorter	24

5 Sammanfattande aspekter på orternas funktioner med avseende på arbetspendling	25
Referenser	26
Bilaga	27

1 Inledning

1.1 Bakgrund – Regional rumslig planering

Region Östergötland har i sitt uppdrag att erbjuda invånarna i Östergötland en bra hälso- och sjukvård. Region Östergötland är också regional kollektivtrafikmyndighet och ansvarar för att utveckla en attraktiv och effektiv kollektivtrafik. Region Östergötland leder det regionala utvecklingsarbetet för en långsiktig och hållbar utveckling inom områden som samhällsbyggnad, kompetensförsörjning, företagande, besöksnäring, kultur, folkbildning och folkhälsa.

Regionen har inom ramen för det regionala utvecklingsuppdraget tagit fram strukturbild för Östergötland 2016 som består av strategier och processer för det regionala utvecklingsarbetet och som betonar vikten av den regionala funktionaliteten. Globalisering och utveckling av infrastruktur har förändrat regionala utvecklingsförutsättningar. Folk rör sig alltmer över de traditionella administrativa gränserna för arbete och vardagsliv. Denna regionförstoring har lett till behov av att skapa effektiva strukturer för det regionala utvecklingsarbetet. Det är därför viktigt att studera vilka rumsliga förutsättningar och geografiska benägenheter området har.

Den funktionella ortstrukturen är en av de viktigare faktorerna för samhällsutvecklingsfrågor. Den större och befolkningstätare regionen utvecklas effektivare och snabbare. Ortstruktur har stark koppling till ortsutvecklingar och regionala funktioner så som arbetsmarknad, bostadsmarknad, infrastruktur och kollektivtrafik. Genom att studera förutsättningar för orter kan konkreta kunskapsunderlag ges för att kunna utvärdera och fatta beslut inom regionalt utvecklingsarbete.

Under senaste åren har flera andra regioner tagit fram kartläggningar av funktionella arbetsmarknader som i grunden baseras på lokala arbetsmarknadsregioner (LA) som utformades av SCB. Det har visat sig att dessa studier kan illustrera till exempel hur orter hänger ihop med avseende på

arbetspendling, vilka funktioner orter har och hur geografiska förhållande ser ut mellan orterna inom/utanför länet.

1.2 Syfte med rapporten

Rapporten är en del av Region Östergötlands arbete med kunskapsunderlag för regional utveckling och regional och kommunal planering. Huvudmålgrupp är tjänstepersoner och politiker i Region Östergötland och i länets kommuner, rapporten vänder sig även till de som är intresserade av det regionala utvecklingsarbetet och som vill delta i den kontinuerliga dialogen om densamma.

1.3 Arbetspendling och lokala arbetsmarknader

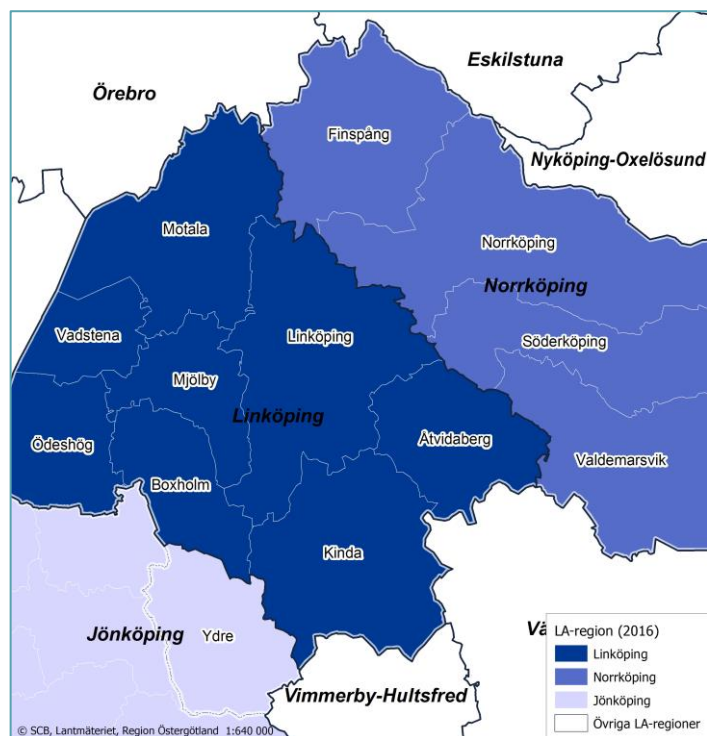
I takt med utveckling av infrastruktur och förbättring av kommunikationer har arbetspendling blivit alltmer komplexa och gränslösa. Definitioner för lokala arbetsmarknadsregioner (LA) utformades av SCB och dåvarande Expertgruppen för forskning om regional utveckling (ERU) för att kunna beskriva lokala arbetsmarknadens funktionssätt för geografiska områden².

SCB har en statistikprodukt s.k. *registerbaserad arbetsmarknadsstatistik* (RAMS), som består av ett system register avsedda för att ge årlig statistik om befolkningens sysselsättning utifrån ett flertal aspekter³. Lokala arbetsmarknadsregioner byggs på statistikdata om arbetspendling på kommunnivå från RAMS. SCB:s metod tar kommuner som helhet och kategoriserar kommuner efter karaktären av pendlingar som går över kommungränserna.

² Källa: SCB, *Lokala arbetsmarknader – egenskaper, utveckling och funktion*

³ Källa: SCB, *Lokala arbetsmarknader – egenskaper, utveckling och funktion*

I Figur 1 redovisas de tre LA-regionerna i Östergötland.

Figur 1. SCB:s LA-regioner i Östergötlands kommuner 2016 (Källa: SCB)

Linköpings LA och Norrköpings LA utgör två stora lokala arbetsmarknader där 12 av 13 kommuner ingår. Ydre kommun ingår i Jönköpings LA.

Antal LA-regioner i riket har minskat mellan 1985 och 2016. I takt med att funktionaliteten ökar, pendlar människor alltmer längre sträckor och LA-regioner minskar i antal och omfattar allt större i geografiska områden. År 1985 indelades Östergötlands kommuner i fyra olika LA-regioner och 2016 har det minskat till tre LA-regioner.

I Tabell 1 redovisas LA-regioner över Östergötlands kommuner år 1985 respektive 2016.

Tabell 1. SCB:s LA-regioner av Östergötlands kommuner 1985 resp. 2016 (Källa: SCB)

Kommun	LA-region, 1985	LA-region, 2016
Linköping	Linköping	Linköping
Kinda	Linköping	Linköping
Åtvidaberg	Linköping	Linköping
Mjölby	Linköping	Linköping
Ödeshög	Linköping	Linköping
Boxholm	Linköping	Linköping
Motala	Motala	Linköping
Vadstena	Motala	Linköping
Norrköping	Norrköping	Norrköping
Finspång	Norrköping	Norrköping
Valdemarsvik	Norrköping	Norrköping
Söderköping	Norrköping	Norrköping
Ydre	Tranås	Jönköping

Norrköpings LA har inte ändrats över tiden, Norrköpings kommun har varit det primära centrumet för Finspångs, Söderköpings och Valdemarsviks kommuner. Linköpings LA har expanderat och så att utöver Mjölby, Åtvidabergs, Kinda och Boxholms kommuner ingår nu även Motala och Vadstena kommuner i Linköpings LA. Ydre kommun har hela tiden visat en koppling till arbetsmarknaden i Jönköpings län. Ydre kommun tillhörde Tranås LA 1985, och när sedan Tranås kommun gick upp i Jönköpings LA och därmed ingick även Ydre kommun i Jönköpings LA.

Avgränsning av SCB:s LA-regioner är baserade på kommunerna som helhet och ger en översiktlig bild av arbetsmarknaderna. SCB:s metod jämnar ut skillnader inom och mellan orterna och områden, trots att pendlingsmönster i kommunerna ofta inte är homogena. I denna analys används därför *tätorter* som helhet i stället för kommuner för att kunna ta fram länets arbetspendling på en mer detaljerad nivå.

2 Metod

2.1 Lokala arbetsmarknader på tätortsnivå

Metoden att skapa lokala arbetsmarknader för denna analys är i grunden samma som beräkningarna av SCB:s LA-regioner. I denna analys används SCB:s tätorter⁴ som helhet i stället för kommuner för att kunna få en djupare ortstrukturbild som speglar verkligheten avseende länets arbetspendling.

Till skillnad från kategoriseringen av SCB:s LA-regioner använder analysen på tätortsnivå endast andelen riktade pendlingar och tar inte med den totala utpendlingen för en ort i beräkningarna. Även det gränsvärde som andelen utpendlingar utgår ifrån justeras för att bestämma brytpunkten för kategoriseringen. Befolkning på tätortsnivå är i en mycket mindre skala jämfört med kommunnivå, därför behövs dessa justeringar.

Pendlingsstatistik från SCB visar att det finns skillnader mellan könen i arbetspendling. Generellt är mäns arbetspendling över kommungräns drygt 30 procent vanligare än kvinnors⁵. Forskningen indikerar att detta kan bero på socioekonomiska och rumsliga strukturer inom hushållet och arbetsmarknaden. Denna studie analyserar därför även denna kategori.

2.2 Funktionella samband på arbetspendling

Beräkningen avser den största riktade utpendlingen från en ort och identifierar en specifik ort som den riktade utpendlingen går till. Andelen av den största utpendlingen för en ort beräknas utifrån antalet sysselsatta per orten och kategoriseras enligt kriterierna.

Därefter byggs lokala pendlingsområden omkring orterna som har samma primära- eller sekundära arbetscentrum. Kriterierna för kategorisering av tätorterna beskrivs på nästa sida.

⁴ SCB definierar en tätort som har sammanhängande bebyggelse med minst 200 invånare.

⁵ Källa: SCB, *Lokala arbetsmarknader – egenskaper, utveckling och funktion*.

Primära arbetscentrum

Centrum för de flesta arbetsmarknadsregionerna. Den största utpendlingen till en specifik ort är mindre än 15 procent och minst en annan ort är beroende av den.

Sekundära arbetscentrum

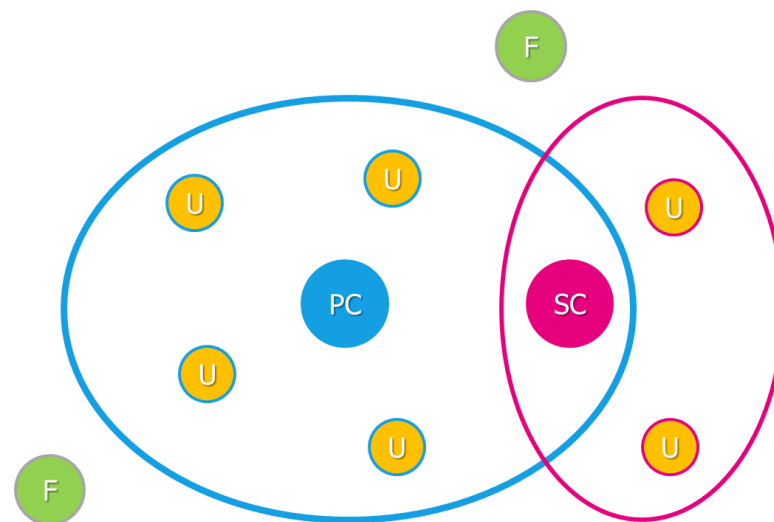
Orter som i hög grad är beroende av ett primärt arbetscentrum, men det finns minst en annan ort som är beroende av det sekundära arbetscentrumet. Den största utpendlingen till en specifik ort är större än eller lika med 15 procent och minst en annan ort är beroende av den.

Fristående orter

Orter som har inte särskilda kopplingar med andra orter vad gäller arbetspendling. Den största utpendlingen till en specifik ort är mindre än 15 procent, men ingen ort är i sin tur beroende av den.

Utpendlingsorter

Orter som är beroende av ett primärt eller sekundärt arbetscentrum. Den största utpendlingen till en specifik ort är större än eller lika med 15 procent och ingen ort är beroende av den.

Figur 2. Figuren illustrerar orternas olika funktioner och samband på arbetsmarknaden.

I bilden ovan betecknas PC som ett primärt arbetscentrum, SC som ett sekundärt arbetscentrum, U som en utpendlingsort och F som en fristående ort. Det blåa cirkelområdet representeras som ett primärt pendlingsområde som innehåller ett primärt arbetscentrum som sin kärna och utpendlingsorter som är beroende av det primära arbetscentrumet. Det rosa cirkelområdet visas som ett sekundärt pendlingsområde med ett sekundärt arbetscentrum med sina utpendlingsorter, och det sekundära arbetscentrumet är i sin tur beroende av ett primärt arbetscentrum. I fristående orter saknas särskilda kopplingar till andra orter för arbetspendlingar och de tillhör därför inte något annat pendlingsområde.

Utifrån kategoriseringarna av tätorterna skapas primära- och sekundära pendlingsområden genom att illustrera områden som omfattar orterna som har gemensamma primära- respektive sekundära arbetscentrum. Illustrationerna har gjorts för att underlätta förståelsen av det statistiska materialet, och områdesgränserna är därför ungefärliga.

Gränsvärdet för beräkningen påverkar på kategorisering av orterna. Gränsvärdet bestämmer hur stor den största utpendlingen från en ort skall vara och därmed bestäms ortens funktion. Det finns dock inget objektiva mått för gränsvärdet. Gränsvärdet har valts så att det belyser strukturen för

Bilden av pendlingen i Figur 2 visar de funktionella sambanden mellan orterna.

arbetspendlingen på tätortsnivå utifrån studiens ändamål. Målet för denna kartläggning är att redovisa länets arbetsmarknader på en detaljerad nivå i jämförelse med SCB:s LA-regioner som indelar Östergötlands kommuner i tre arbetsmarknader, och även att studera hur länets tätorter hänger ihop ur ett arbetsmarknadsperspektiv. För att hitta ett lämpligt gränsvärde har olika värden testats och jämförts.

I Tabell 2 redovisas resultaten från testet för totalt förvärvsarbetande i länet utifrån olika gränsvärde.

Tabell 2. Resultaten av Östergötlands tätorters funktioner på arbetsmarknaden utifrån fem olika gränsvärden.

Gränsvärde	Primära arbetscentrum	Sekundära arbetscentrum	Fristående orter	Utpendlingsorter
5 %	1	8	0	85
10 %	3	6	0	85
15 %	5	4	0	85
20 %	8	1	4	81
25 %	6	1	10	77

Sammanfattningsvis har pilotstudierna uppvisat ganska stabila förhållanden mellan orterna när det gäller arbetspendling. De nio orterna, Linköping, Norrköping, Motala, Mjölby, Finspång, Åtvidaberg, Kisa, Valdemarsvik och Ödeshög, har stabilt kategoriserats som inpendlingsorter och därmed som primära- eller sekundära arbetscentrum förutom beräkningen med 25 procents gränsvärde, och övriga orter har kategoriserats som utpendlingsorter eller fristående orter.

Med lägre gränsvärden syns en förändring mellan primära- och sekundära arbetscentrum, men ingen förändring i kategoriseringar mellan inpendlingsorter (primär- eller sekundär arbetscentrum), utpendlingsorter och fristående orter. När gränsvärdena blir större ökar antalet fristående orter, och antalet utpendlingsorter minskar, vilket gör det svårt att belysa förhållanden mellan orterna. Gränsvärdet för denna studie har därför satts till 15 procent vilket på ett strukturerat sätt illustrerar länets ortstruktur utifrån arbetspendling och arbetsmarknad.

Under de senaste åren har flera andra regioner kartlagt de lokala arbetsmarknaderna på tätortsnivå och de flesta studier har använt 15 procent som ett gränsvärde. Att använda samma gränsvärde gör det lättare att jämföra med resultaten från andra regioner.

2.3 Avgränsningar

Beräkningen för kategoriseringen av orterna är baserad på SCB:s statistikdata för förvärvsarbetande befolkning per tätort och tar inte i beaktande information om färdmedel för individens arbetspendling. Studien redovisar alltså inte pendlingsmönstren utifrån färdmedel. Det saknas heltäckande data för annan pendling, till exempel skolpendling på tätortsnivå. I denna analys definieras pendling därför endast som arbetsresor över en tätortsgräns.

För beräkningen av kategoriseringen används den nyaste åtkomliga datamängden för förvärvsarbetande befolkning från SCB, datamängden från år 2016, för att kunna få resultat som speglar nuläget på arbetspendling. Datamängden innehåller okända siffror som motsvarar ett fåtal individer. Dessa har slumpats vid beräkningarna och kan delvis påverka resultaten.

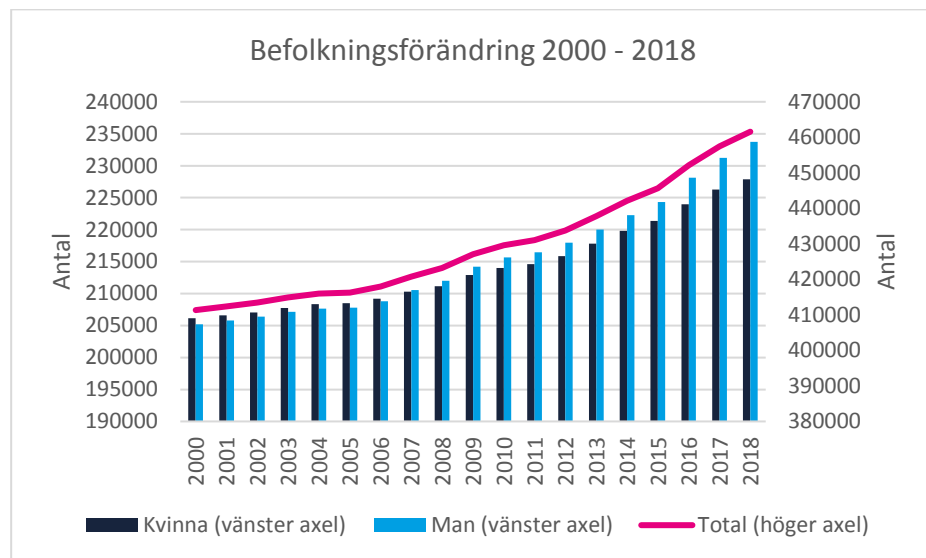
Datamängden saknar detaljerade uppgifter för de förvärvsarbetande som är bosatta i områden utanför tätorter. Analysen för områden utanför tätorter görs endast som en komplettering till analysen med de förvärvsarbetande personer som är bosatta i tätorterna.

SCB gjorde en förändring i metod och definition av tätorter under 2015 och detta påverkar tätorternas utbredning och statistik. Det är därför svårt att jämföra statistik med 2015 års tätorter och bakåt. Denna studie använder därför endast statistikdata från 2015 till samtliga dataanalyser på tätortsnivå.

3 Östergötland som bostadsort och arbetsplats

3.1 Befolkning

Östergötlands län är det fjärde största länet i Sverige sett till befolkning sedan många år. Den totala befolkningmängden har ökat mellan perioden 2000 – 2018 (se Figur 3).

Figur 3. Befolkningsförändring i Östergötlands län efter kön 2000 - 2018 (Källa: SCB och egen bearbetning)

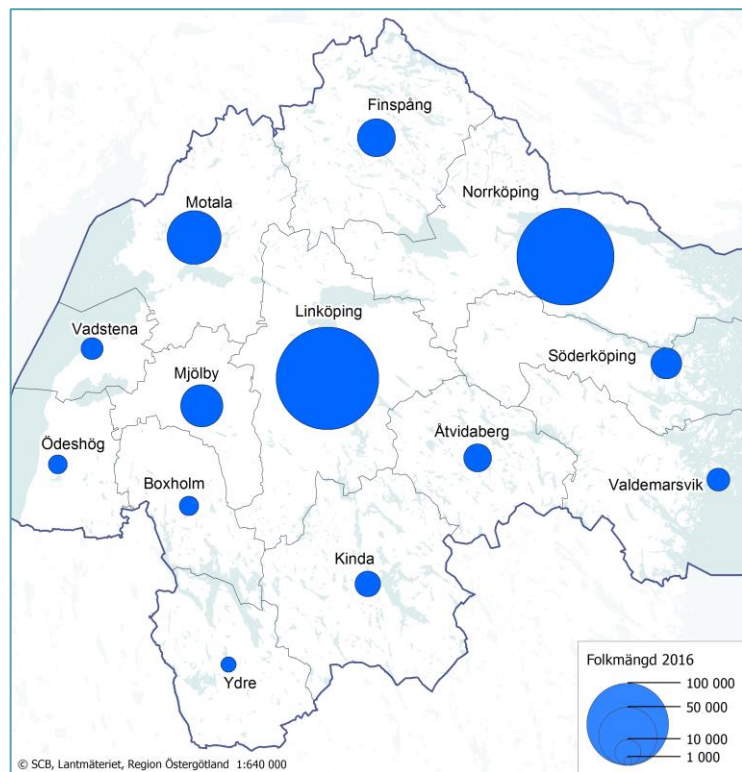
Den totala befolkningen ökade med 40 760 invånare mellan åren 2000 – 2016, och sedan dess ökade den med ytterligare 9 478 invånare för åren, 2016 – 2018. I Tabell 3 visas förändringar av folkmängder i Östergötland mellan perioden 2000 – 2018.

Tabell 3. Befolkningsförändring i Östergötlands län efter kön 2000, 2016 och 2018 (Källa: SCB och egen bearbetning)

Befolkning	2000	2016 () tillväxt 2000 – 2016	2018 () tillväxt 2000-2018/2016-2018
Total	411 345	452 105 (+ 9,9 %)	461 583 (+ 12,2 % / + 2,1 %)
Män	205 199	228 146 (+ 11,2 %)	233 710 (+ 13,9 % / + 2,4 %)
Kvinnor	206 146	223 959 (+ 8,6 %)	227 873 (+ 10,5 % / + 1,7 %)

Den totala folkmängden i länet år 2018 är 461 583 invånare, varav 233 710 invånare är män och 227 873 invånare är kvinnor. I jämförelse med befolkningen år 2000 har den totala befolkningen ökat med 12,2 procent varav 13,9 procent för män och 10,5 procent för kvinnor.

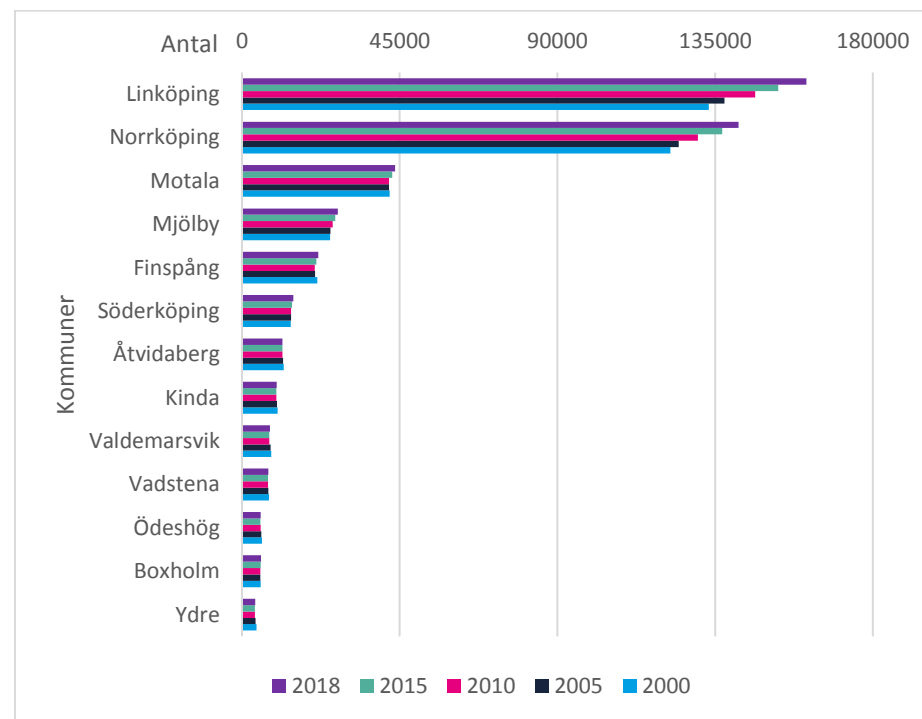
I Figur 4 redovisas befolkning av Östergötlands kommuner för år 2016.

Figur 4. Befolkningsmängd i Östergötlands kommuner 2016 (Källa: SCB)

Antal invånare mellan kommunerna varierar. Linköping och Norrköping är de två befolkningsmässigt största kommunerna år 2016, varav 155 817 invånare i Linköping och 139 363 invånare i Norrköping. Totalt bor ca 65 procent av länets befolkning i Linköpings eller Norrköpings kommun. Antalet invånare i Motala kommun kommer näst med 43 258 invånare. Kommuner med över 20 000 invånare är Mjölby kommun med 26 708 invånare och Finspångs kommun med 21 526 invånare. De kommuner som är belägna i södra delen av länet har relativt mindre befolkning. Kommuner med fler än 10 000 invånare är Söderköpings kommun med 14 402 invånare och Åtvidabergs kommun med 11 617 invånare. Kinda kommun har 9 874 invånare, Valdemarsviks kommun 7 809 invånare, Vadstena kommun 7 348 invånare, Boxholms kommun 5 373 invånare, Ödeshögs kommun 5 335 invånare och Ydre kommun 3 675.

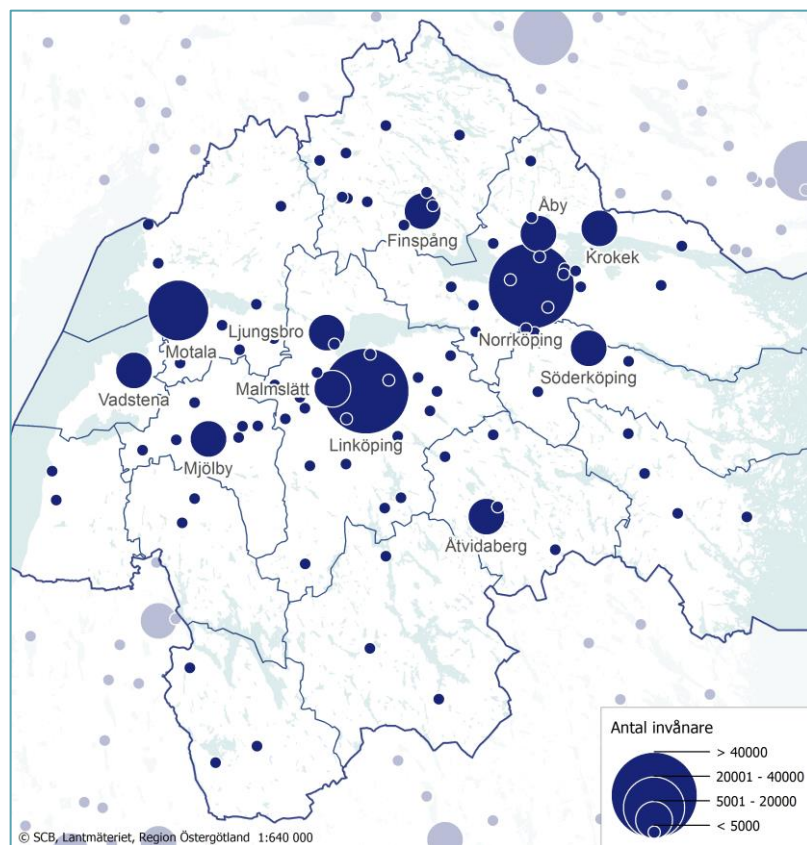
Även befolkningsutvecklingen i kommunerna varierar. I Figur 5 redovisas folkmängd för Östergötlands kommuner för var femte år mellan perioden 2000 – 2015 och år 2018.

Figur 5. Befolkningsförändring av Östergötlands kommuner för var femte år mellan 2000 – 2015 och 2018 (Källa: SCB)

Folkmängder för Linköpings och Norrköpings kommuner har ökat mellan perioden 2000 och 2018, ca 21 procent i Linköpings kommun och 16 procent i Norrköpings kommun. Utöver de två kommunerna finns en tendens med befolkningstillväxt i Mjölby, Motala, Söderköpings och Finspångs kommuner, dock är förändringar relativt sett mindre i jämförelse med Linköpings och Norrköpings kommuner. Befolkningsutveckling mellan åren 2015 – 2018 är positiva i nästan alla kommuner förutom Åtvidabergs kommun.

Det finns 94 tätorter i Östergötland år 2016 enligt SCB:s definition av tätort⁶ och mer än 85 procent av den totala befolkningen i Östergötland bor i tätorterna. I Figur 6 redovisas folkmängd per tätort för år 2016.

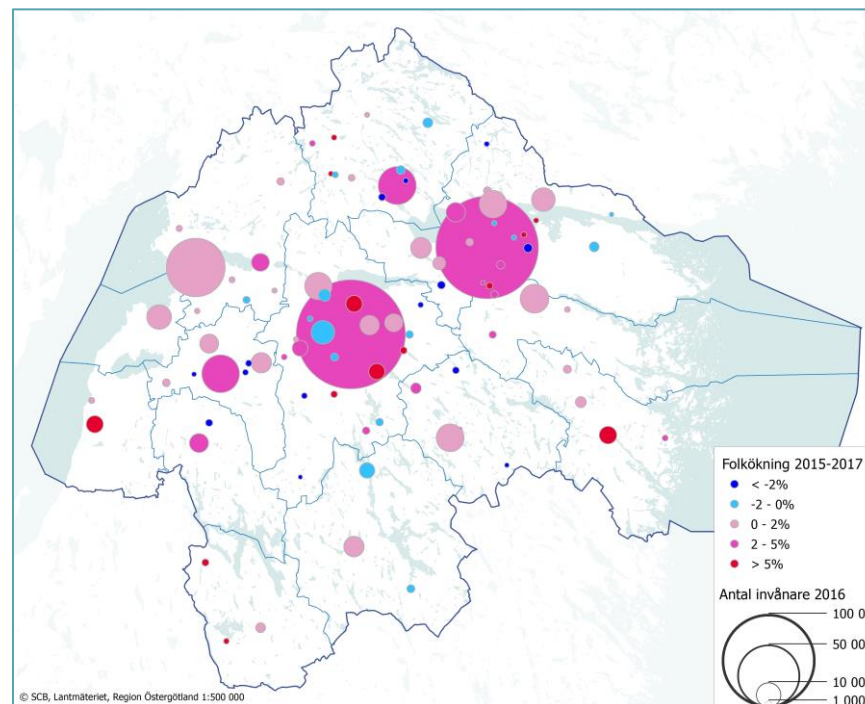

Figur 6. Befolkningsmängd i Östergötlands tätorter 2016 (Källa: SCB)

Folkmängden i tätorterna varierar ganska mycket. Linköping och Norrköping som är centralorter för länets två största kommuner har de största folkmängderna, 108 640 invånare i Linköping och 95 618 invånare i Norrköping. De två kommunerna har även flera tätorter som har över 5 000

invånare. De tätorter som har mer än 10 000 invånare är Motala med 31 224 invånare, Finspång med 13 074 invånare och Mjölby med 13 021 invånare. Tolv orter har fler än 5 000 invånare och 62 orter har färre än 1 000 invånare.

Antal invånare tenderar att öka bland mer än hälften av tätorterna mellan perioden 2015 – 2017 (Figur 7).

Figur 7. Befolkningsförändring i Östergötlands tätorter 2015 – 2017 (Källa: SCB och egen bearbetning)

I totalt 62 orter har folkmängden ökat med upp till 15 procent (1,4 – 149 invånare per tusen) under åren medan folkmängden i 30 orter minskade med upp till 10 procent (3 – 95 invånare per tusen). I två orter syns ingen förändring.

⁶ Källa: SCB, En tätort har sammanhängande bebyggelse med minst 200 invånare.

Statistiken visar befolkningsökning för alla centralorter med runt 0,5 procent till drygt 5 procent (5 till 50 invånare per tusen). Ödeshög och Valdemarsvik visade en befolkningsökning med 5,1 procent. Totalt 13 orter har befolkningsstillväxt med drygt 5 procent under perioden. I Figur 7 redovisas de tätorter som har befolkningsstillväxt med mer än 5 procent som röda cirklar, till exempel Skede Udde, Djurön och Ödeshög.

3.2 Arbetskraft och arbetsmarknader

I detta avsnitt redovisas länets förvärvsarbetande befolkning. SCB definierar förvärvsarbetande befolkning i två begrepp utifrån arbetsställets eller bostadens geografiska tillhörighet s.k. *förvärvsarbetande nattbefolkning* och *förvärvsarbetande dagbefolkning*.

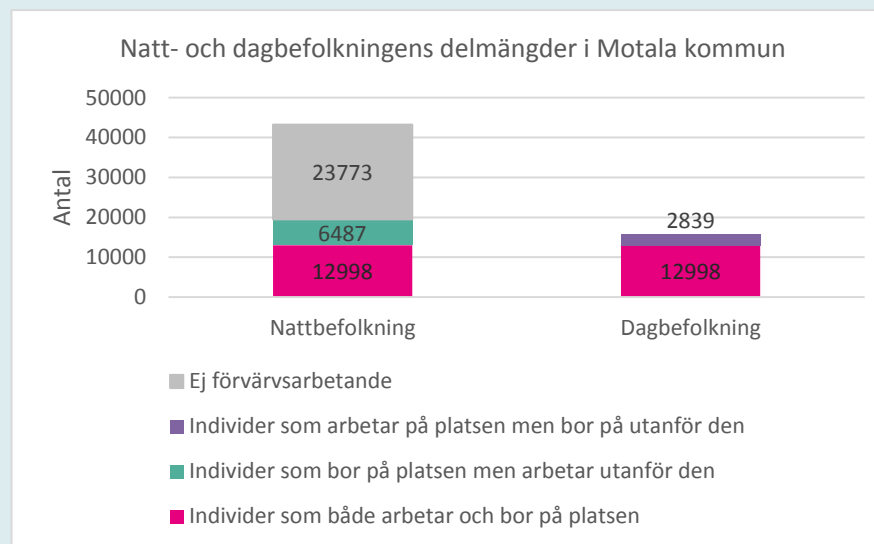
Platsens nattbefolkning är samtliga individer som är folkbokförda där medan platsens dagbefolkning är samtliga individer som arbetar där. Det är viktigt att hålla isär dessa begrepp och samtidigt förstå på vilket sätt individer kan utgöra en delmängd i respektive kategori.

Vad är natt- och dagbefolkning?

Exempel

Motala kommun hade år 2016 en nattbefolkning som uppgick till 43 258 individer. Utav dessa 43 258 individer förvärvsarbetade 19 485 individer. Utav dessa 19 485 individer förvärvsarbetade 12 998 individer inom kommunens administrativa gränser. Resterande 6 487 individer arbetade utanför kommunens administrativa gränser.

Kommunens dagbefolkning var samtidigt 15 837 individer. Av dessa 15 837 individer, som arbetade inom kommunens administrativa gränser, var 12 998 individer också invånare i kommunen. D.v.s. de var både dag- och nattbefolkning på platsen.

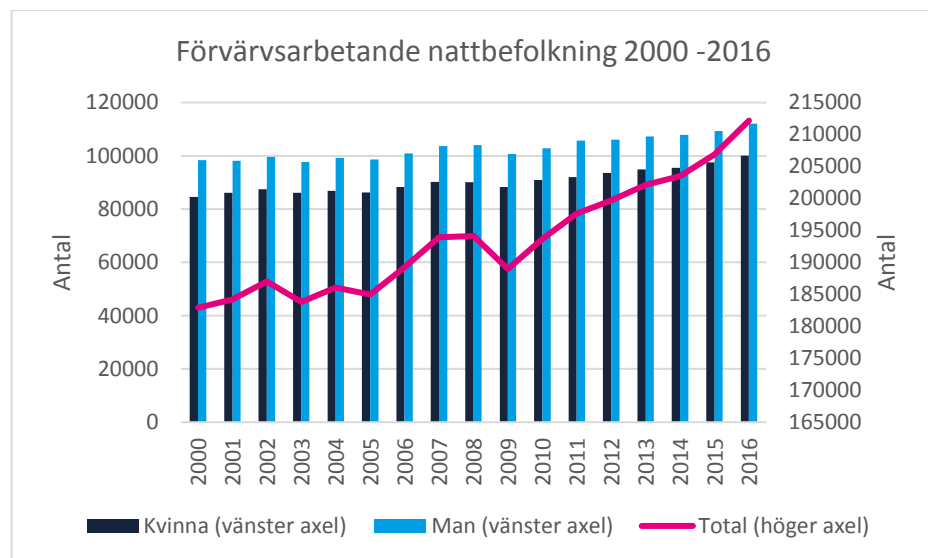

Figur 8. Natt- och dagbefolknings delmängder i Motala kommun 2016
(Källa: SCB och egen bearbetning)

I exemplet ovan består alltså gruppen ”Individer som både bor och arbetar på samma plats” (rosa) av samma individer i båda staplarna.

3.2.1 Förvärsarbetande nattbefolkning

Den totala förvärsarbetande nattbefolkningen som är bosatt i Östergötland var 212 180 år 2016, vilket innebär att det ökade totalt med 29 279 sysselsatta personer sedan år 2000. Se Figur 9.

Figur 9. Sysselsättningsförändring (nattbefolkning) i Östergötlands län 2000 – 2016 (Källa: SCB och egen bearbetning)

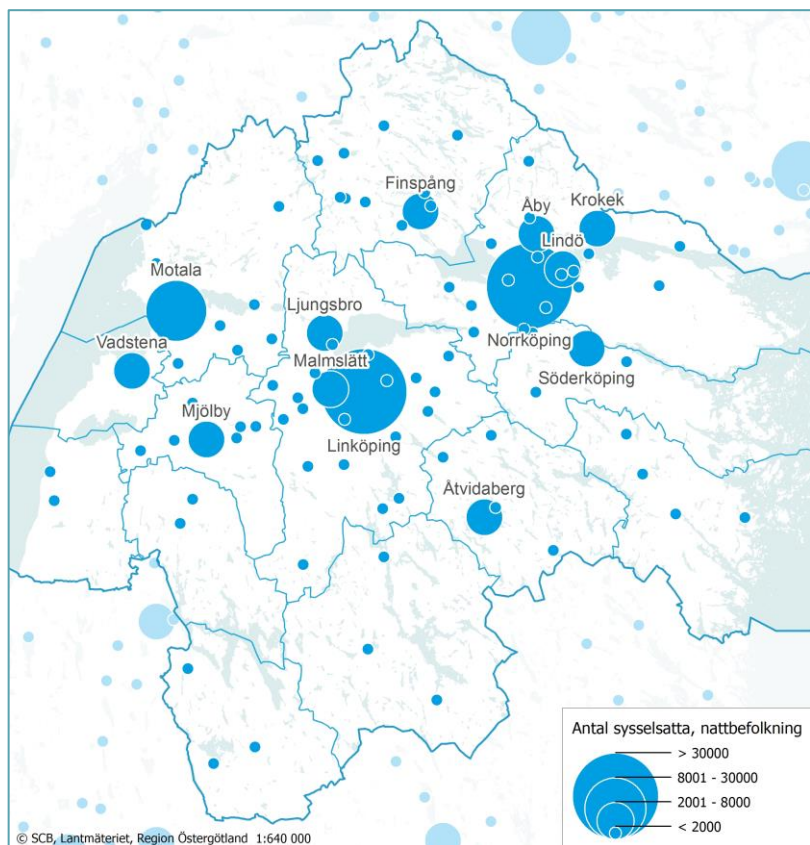
Den totala förvärsarbetande befolkningen har tenderat att öka mellan perioden 2000 – 2016 med ett fåtal undantagsår. I jämförelse med folkökningen har tillväxten av förvärsarbetande personer ökat något mer, och ökningen för kvinnor är större än ökningen för män.

Tabell 4. Sysselsättningsförändring (nattbefolkning) i Östergötlands län efter kön 2000 resp. 2016 (Källa: SCB och egen bearbetning)

Nattbefolkning	2000	2016	Tillväxt
Total	182 901	212180	+ 14,8 %
Män	98 359	112 084	+ 14,0 %
Kvinnor	84 542	100 096	+ 18,4 %

På kommunal nivå har Linköpings kommun haft den största totala förvärsarbetande nattbefolkningen med 74 977 personer och den näst största var Norrköpings kommuns med 64 263 personer år 2016. Utöver dessa kommuner hade två kommuner mer än 10 000 förvärsarbetade, varav Motala kommun med 19 485 personer, Mjölby kommun med 13 111 personer.

Liksom den totala befolkningen varierade den totala förvärsarbetande nattbefolkningen i länet mellan olika tätorter, från ca 77 till 51 000 sysselsatta, beroende på de totala folkmängderna av orterna. I Figur 10 redovisas antal förvärsarbetande i länets tätorter.

Figur 10. Förvärvarbetande nattbefolkning i Östergötlands tätorter 2016 (Källa: SCB)

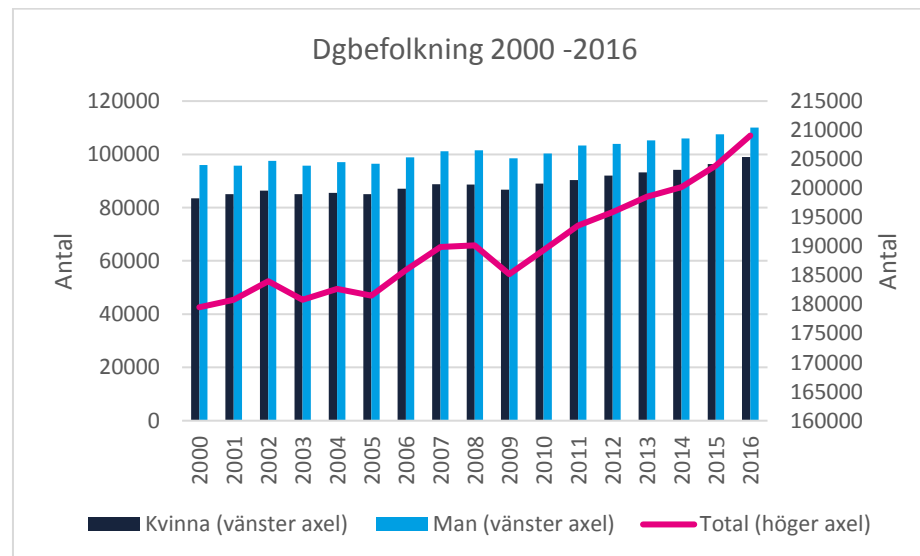
Totalt 20 av 94 orter har ett antal förvärvsarbetande på mellan 1 000 och 5 000 personer och 62 orter har ett antal förvärvsarbetande på mindre än 1 000 personer.

Antalet förvärvsarbetande i Linköping och Norrköping är dominerar då det finns ca 50 620 personer i Linköping och 42 341 personer i Norrköping. Utöver dessa orter finns det några andra tätorter i dessa kommuner som har ganska många förvärvsarbetade personer, omkring 2 000 – 3 000 personer i Ljungsbro, Malmslätt, Lindö, Krokek och Åby. I Motala finns det ca 13 543 förvärvsarbetande personer, vilket är den tredje största förvärvsarbetande

nattbefolkningen i länet. I Mjölby bor ca 6 040 personer och i Finspång är det 5 552 personer.

3.2.2 Dagbefolkning och arbetsmarknader

Hur ser det då ut på de östgötska arbetsmarknaderna? I detta avsnitt beskrivs länets dagbefolkning, d.v.s. arbetsställebefolkning, förvärvsarbetande befolkning efter arbetsställets belägenhet. (Se mer förklaring om begrepp i kapitel 3.2) Utvecklingen av dagbefolkningen följer till stora delar utvecklingen av nattbefolkningen i länet mellan samma period (Figur 11)

Figur 11. Sysselsättningsförändring (dagbefolkning) i Östergötlands län 2000 – 2016 (Källa: SCB och egen bearbetning)

Totalt är att trenden av den totala dagbefolkningen stiger mellan perioden 2000 – 2016 och under de senaste åren är uppgången stabil. I Tabell 5 visas antal förvärvsarbetande dagbefolkning i Östergötland efter könen mellan 2000 – 2016.

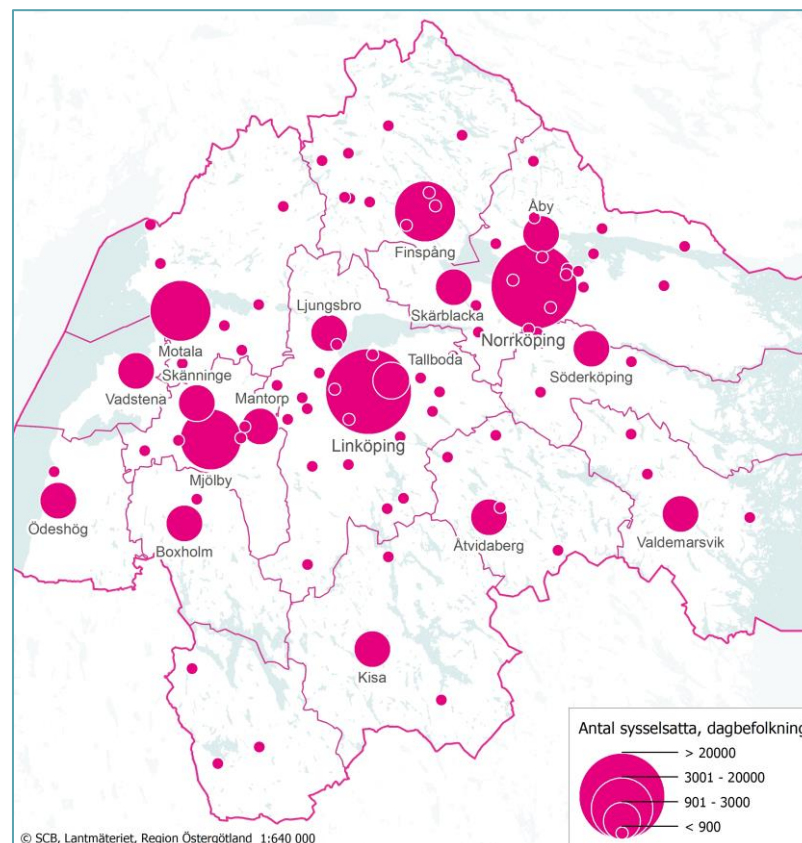
Tabell 5. Sysselsättningsförändring (dagbefolkning) i Östergötlands län efter kön 2000 resp. 2016 (Källa: SCB och egen bearbetning)

Dagbefolkning	2000	2016	Tillväxt
Total	179 521	209 067	+16,5 %
Män	95 983	110 055	+14,7 %
Kvinnor	83 538	99 012	+18,5 %

Den totala dagbefolkningen i länet har ökat mellan perioden 2000 – 2016 med 16,5 procent för den totala dagbefolkningen, varav 14,7 procent för män och 18,5 procent för kvinnor. Det syns en starkare ökning för kvinnor än män även i dagbefolkningen.

När det gäller dagbefolkning per kommun är Linköpings respektive Norrköpings kommun de två största kommunerna varav 83 013 personer i Linköpings kommun och 65 034 personer i Norrköpings kommun 2016. De kommuner som har en dagbefolkning på mer än 10 000 är Motala kommun med 15 837 personer, Mjölby kommun med 12 379 personer och Finspångs kommun med 10 220 personer. Dagbefolkningen för resten av kommunerna är mindre än 5 000. Det finns ökning i de flesta kommunerna med 2,3 – 25,4 procent under samma period 2000 - 2016 förutom Åtvidaberg, Motala och Valdemarsviks kommuner som har minskat med ca 6 – 13 procent.

I Figur 12 redovisas den totala dagbefolkningen per tätorter 2016.

Figur 12. Dagbefolkning i Östergötlands tätorter 2016 (Källa: SCB)

Kartläggningen av dagbefolkningen visar att Linköping och Norrköping utgör två stora arbetsmarknader. Utöver dessa finns det flera små lokala arbetsmarknader över hela länet och dessa utgör oftast kommunernas centralorter där det finns industrier, köpcentrum, skolor, vårdmottagningar och offentlig- och kommersiell service.

Linköping och Norrköping är de tätorterna som har de två största dagbefolkningarna. Utöver 67 199 personer i Linköping är Tallboda och Ljungsbro lokala arbetsmarknader som har 2 647 respektive 1 126 personer. Den totala dagbefolkningen i Norrköping är 50 857 personer och Åby och Skärblacka utgör sina lokala arbetsmarknader med drygt 1 000 personer för varje.

Motala har den näst största dagbefolkningen efter Linköping och Norrköping med 13 074 personer. Finspång och Mjölby har även ganska stora dagbefolkningar varav Finspång har 7 303 personer och Mjölby har 6 842 personer. I Mjölby kommun utgör även Mantorp och Skänninge som lokala arbetsmarknader som har omkring 1 000 personer.

Respektive centralorter i kommunerna Söderköping, Vadstena, Åtvidaberg, Kisa, Boxholm, Valdemarsvik och Ödeshög bildar också små lokala arbetsmarknader med 1 000 – 3 000 personer.

4 Funktionella samband på arbetspendlingar

4.1 Arbetspendling för den totala sysselsatta befolkningen

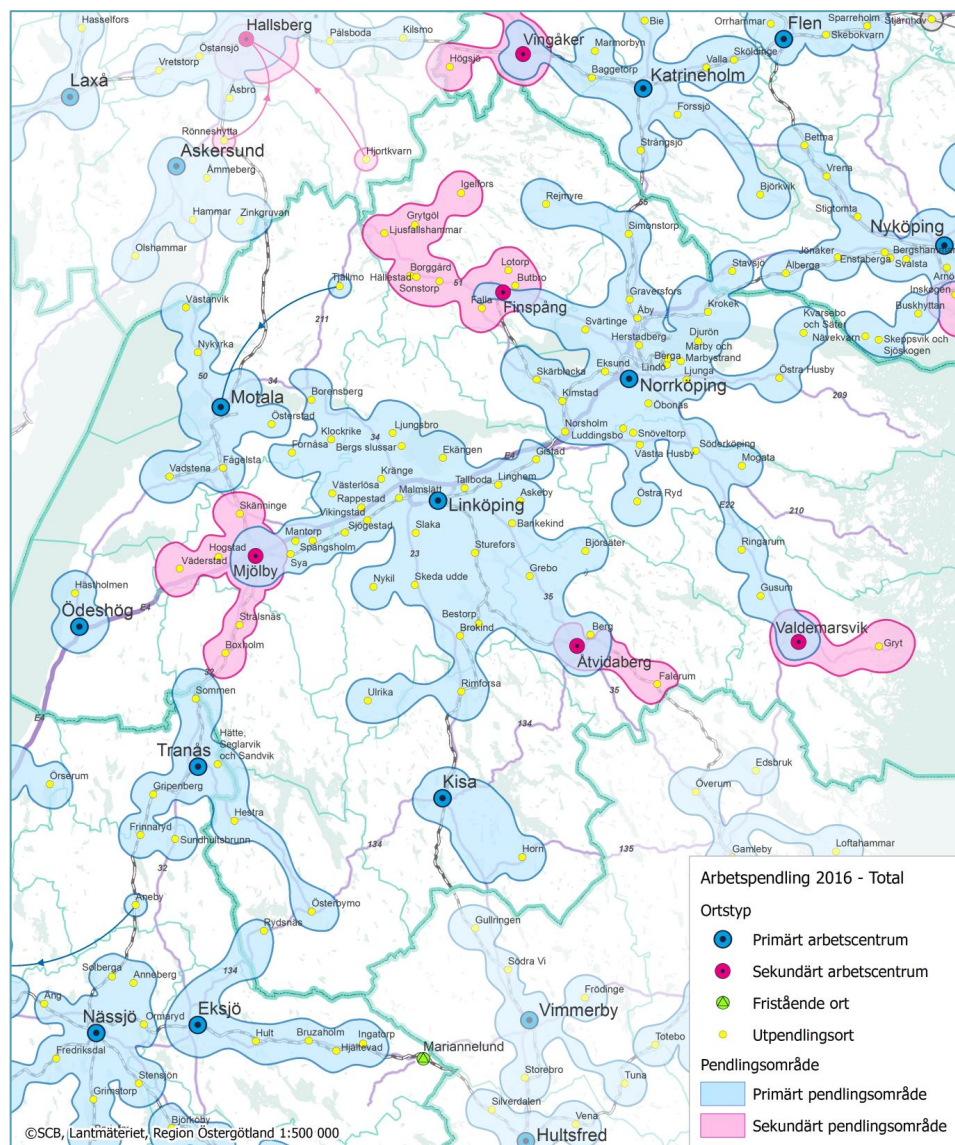
SCB:s LA-regioner för Östergötlands kommuner för år 2016 visar tre LA-regioner, Linköpings LA, Norrköpings LA och Jönköpings LA. Analysen för arbetspendlingar på tätortsnivå visar hur länets arbetsmarknader är uppdelade i mindre delar. I Tabell 6 redovisas de kategoriserade ortstyperna i länet för den totala sysselsatta befolkningen.

Tabell 6. Ortstyp av funktioner på arbetsmarknaden för den totala sysselsatta befolkningen i Östergötlands tätorter 2016

Typ av orter	Tätorter
Primärt arbetscentrum	Linköping, Norrköping, Motala, Kisa, Ödeshög
Sekundärt arbetscentrum	Mjölby, Finspång, Åtvidaberg, Valdemarsvik
Fristående ort	Ingen
Utpendlingsort	85 orter

Utöver Linköping och Norrköping är Motala, Kisa och Ödeshög kategoriserade som primära lokala arbetscentrum. Mjölby, Finspång, Åtvidaberg och Valdemarsvik kategoriseras som sekundära lokala arbetscentrum.

I Figur 13 redovisas tätorter i ortstyper tillsammans med de illustrerade pendlingsområdena.

Figur 13. Ortstyp av funktioner på arbetsmarknaden och pendlingsområden för den totala sysselsatta befolkningen 2016

Pendlingsområden för det totala antalet sysselsatta finns i fem primära arbetsmarknader och fyra sekundära arbetsmarknader på tätortsnivå. De två största tätorterna Linköping och Norrköping utgör två stora primära arbetsmarknader och delar länets flesta orter i två stora delar precis som SCB:s LA-regioner. De största pendlingsströmmarna från många tätorter går mot dessa två stora primära arbetscentrum. De flesta tätorterna hamnar i de primära- eller sekundära arbetsmarknaderna inom länet förutom tätorterna i Ydre kommun där pendlingsströmmarna går mot Tranås eller Eksjö i Jönköpings LA. Den översiktliga indelningen av pendlingsområden sammanfaller i SCB:s LA-regioner för Östergötlands kommuner.

Norrköpings LA är delat i ett primärt arbetscentrum och två sekundära arbetscentrum, Finspång och Valdemarsvik som i sin tur är beroende av Norrköping. Ingen annan ort som tillhör Linköpings eller Jönköpings LA är beroende av Norrköping. Resultatet visar att pendlingsströmmarna från de flesta tätorterna i Norrköpings och Söderköpings kommuner går till Norrköping. Det visar också att Finspång som är ett sekundärt arbetscentrum samtidigt är ett viktigt lokalt arbetscentrum för tätorterna i Finspångs kommun. Analysen visar inga betydliga samband på arbetspendlingar med andra län med undantag för Stavsjö i Sörmlands län som visar inpendling till Norrköping.

Linköpings LA är delat i något mindre delar i jämförelse med Norrköpings LA. Linköping utgör ett stort primärt pendlingsområde som de största pendlingsströmmarna från många orter riktar sig till. Ingen annan ort som tillhör Norrköpings eller Jönköpings LA är beroende av Linköping. Utöver Linköping utgör Motala, Ödeshög och Kisa primära arbetscentrum. Dock är det inte så många orter som tillhör dessa arbetsmarknader. Mjölby och Åtvidaberg skapar sekundära arbetscentrum, och är i sin tur beroende av Linköping. Tjällmo i Motala kommun är beroende av Motala.

Alla tre tätorter i Ydre kommun är kopplade till arbetsmarknaderna i Jönköpings län likasom SCB:s LA-region. De största utpendlingarna från Österbymo och Hestra går till Tranås som är ett primärt arbetscentrum och från Rydsnäs till Eksjö som är också ett primärt centrum i Jönköpings län.

4.2 Arbetspendling för Kvinnor

Analysen för kvinnor visar till stora delar samma mönster som för den totala befolkningen (Tabell 7). Dock tillhör en del av utpendlingsorterna andra arbetsmarknader vilket innebär att arbetspendling för kvinnor skiljer sig från arbetspendlingar för män.

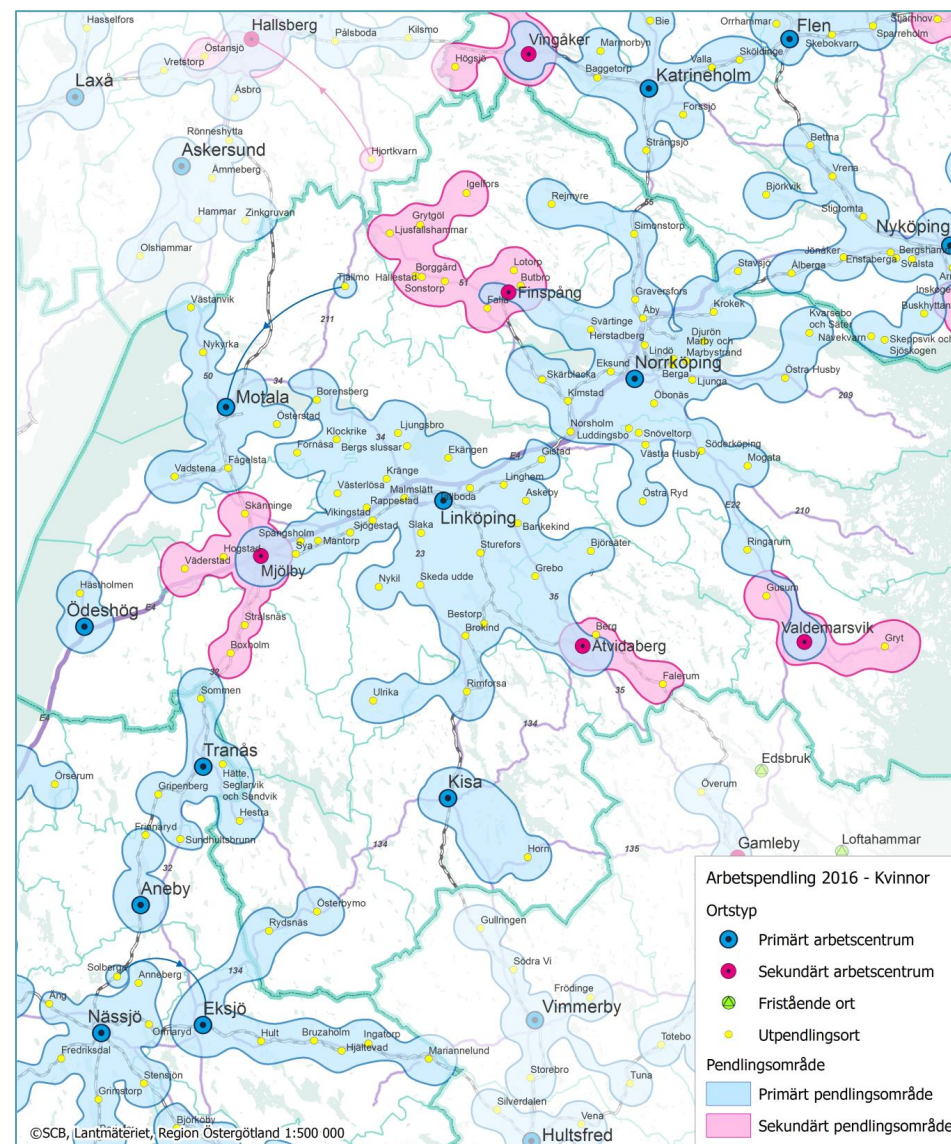
Tabell 7. Ortstyp av funktioner på arbetsmarknaden för kvinnor 2016

Typ av orter	Tätorter
Primärt arbetscentrum	Linköping, Norrköping, Motala, Kisa, Ödeshög
Sekundärt arbetscentrum	Mjölby, Finspång, Åtvidaberg, Valdemarsvik
Fristående ort	Ingen
Utpendlingsort	85 orter

Länets pendlingsområden för kvinnor delas i fem primära pendlingsområden och fyra sekundära pendlingsområden. Linköping respektive Norrköping skapar två stora primära arbetsmarknader som många tätorter är beroende av. (Figur 14) Till skillnad från resultatet för totala antal sysselsatta pendlar kvinnor som är bosatta i länets södra del något mer lokalt.

Till skillnad från män pendlar kvinnor i Gusum mer in till Valdemarsviks tätort i stället för till Norrköping, som är ett sekundärt arbetscentrum och i sin tur beroende av Norrköping. Berg i Åtvidabergs kommun uppvisar också starkare koppling till Åtvidaberg tätort som är ett sekundärt arbetscentrum och i sin tur är beroende av Linköping. Detta kan förmodligen bero på att kvinnor generellt pendlar kortare än män på grund av rumsliga förhållandet mellan hushåll och arbetsmarknader.

Alla tre tätorterna i Ydre kommun visar även starka kopplingar till arbetsmarknaderna i Jönköpings län. Dock pendlar flera kvinnor i Österbymo till Eksjö i stället för Tranås.

Figur 14. Ortstyp av funktioner på arbetsmarknaden för kvinnor och pendlingsområden 2016

4.3 Arbetspendling för Män

Arbetspendling för män skiljer sig från bilden för den totala sysselsatta befolkningen med flera fristående orter och färre sekundära arbetsorter. Det finns en tendens till att män som är bosatta i tätorter i länets gränsområden har svaga kopplingar till de primära- och sekundära arbetsmarknaderna. Se Tabell 8.

Tabell 8. Ortstyp av funktioner på arbetsmarknaden för män, 2016

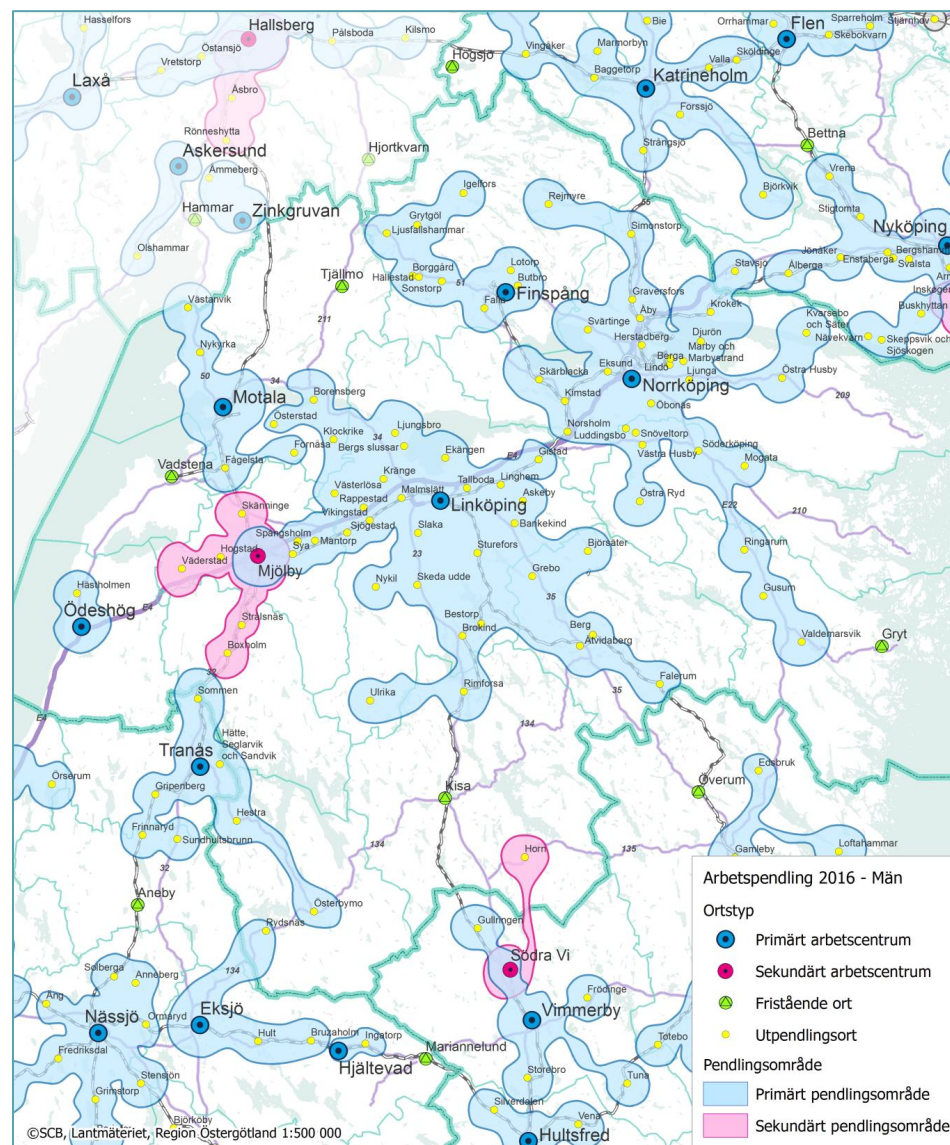
Typ av orter	Tätorter
Primärt arbetscentrum	Linköping, Norrköping, Motala, Finspång, Ödeshög
Sekundärt arbetscentrum	Mjölby
Fristående ort	Vadstena, Kisa, Tjällmo, Gryt
Utpendlingsort	84 orter

Arbetsmarknaderna för män består av fem primära pendlingsområden och endast ett sekundärt pendlingsområde inom länet (Figur 15). Utöver Linköping, Norrköping, Motala och Ödeshög utgör Finspång en ny primär arbetsmarknad. Förutom att orter i Ydre kommun uppvisar en måttlig koppling ytterligare ett annat län, Kalmar län från Kinda kommun.

Män i Valdemarsviks kommun pendlar i stor utsträckning till Norrköping, en skillnad i mönster från den totala befolkningen är att Gryt ses som en fristående ort. De största utpendlingarna från alla Åtvidabergs tätorter går mot Linköping. Det är låg utpendling från Kisa för män och ingen annan ort är beroende av Kisa vilket gör att orten kategoriseras som en fristående ort. Utpendlingen från Horn går mot Södra Vi i Kalmar län, som utgör ett sekundärt arbetscentrum, som i sin tur är beroende av Vimmerby.

Män i Österstad i Motala kommun pendlar mer till Linköping i stället för till Motala, och Tjällmo kategoriseras som en fristående ort. Det är också färre utpendlare från Vadstena som kategoriseras som en fristående ort.

Även män som är bosatta i alla tre tätorter i Ydre kommun har starkaste kopplingar till arbetsmarknaderna i Jönköpings län, Tranås eller Eksjö.

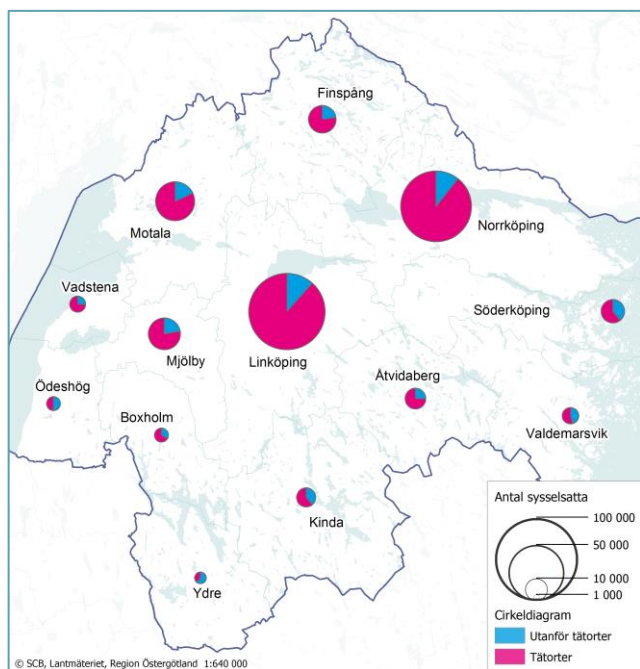

Figur 15. Ortstyp av funktioner på arbetsmarknaden och pendlingsområden för män 2016

4.4 Orter som har starkare samband med små orter och landsbygden

I detta avsnitt redovisas tätorter som har starkare kopplingar till arbetsmarknader utanför tätorter, d.v.s. små orter och landsbygden. I datamängden saknas utförlig information om förvärvsarbete nattbefolkning som är bosatta i områden utanför tätorter, därför får analysen ses som en översiktlig beskrivning av pendlingsmönstren.

Av länets totala förvärvsarbete nattbefolkning bor drygt 83 procent sysselsatta i tätortsområden. Dock varierar detta bland kommunerna. I Figur 16 redovisas andel sysselsatta efter var de är bosatta, uppdelade per kommun. Storleken på cirkeln motsvarar folkmängd för varje kommun.

Figur 16. Andel sysselsatta efter bosatta områden inom/utanför tätortsområden 2016 (Källa: SCB och egenbearbetning)

Det finns en tendens att de befolkningsmässigt mindre kommunerna har relativt större andel av förvärvsarbete nattbefolkning i områden utanför

tätorterna. Geografiskt är sådana kommuner belägna i länets södra del. I Tabell 9 visas andel sysselsatta av nattbefolkningen indelade i bosatta områden efter kommun.

Tabell 9. Andel sysselsatta av nattbefolkning indelade i bosatta områden efter kommun 2016. (Källa: SCB och egen bearbetning)

Kommun	Utanför tätorter	Tätorter
Ydre	61,5 %	38,5 %
Ödeshög	50,7 %	49,3 %
Valdemarsvik	45,5 %	54,5 %
Söderköping	39,0 %	61,0 %
Kinda	38,9 %	61,1 %
Boxholm	33,9 %	66,1 %
Vadstena	26,4 %	73,6 %
Åtvidaberg	25,1 %	75,4 %
Finspång	23,4 %	74,9 %
Mjölby	22,3 %	77,7 %
Motala	18,0 %	82,0 %
Linköping	11,6 %	88,4 %
Norrköping	10,7 %	89,3 %
Östergötlands kommuner	16,8 %	83,2 %

Ydre kommun har den högsta andelen av nattbefolkningen i länet som är bosatta i områden utanför tätorter. Ödeshögs och Valdemarsviks kommun har också hög andel av nattbefolkningen som bor i områden utanför tätorter. Däremot bor mer än 80 procent av de totala sysselsatta i Norrköping, Linköpings och Motala kommun i tätortsområden.

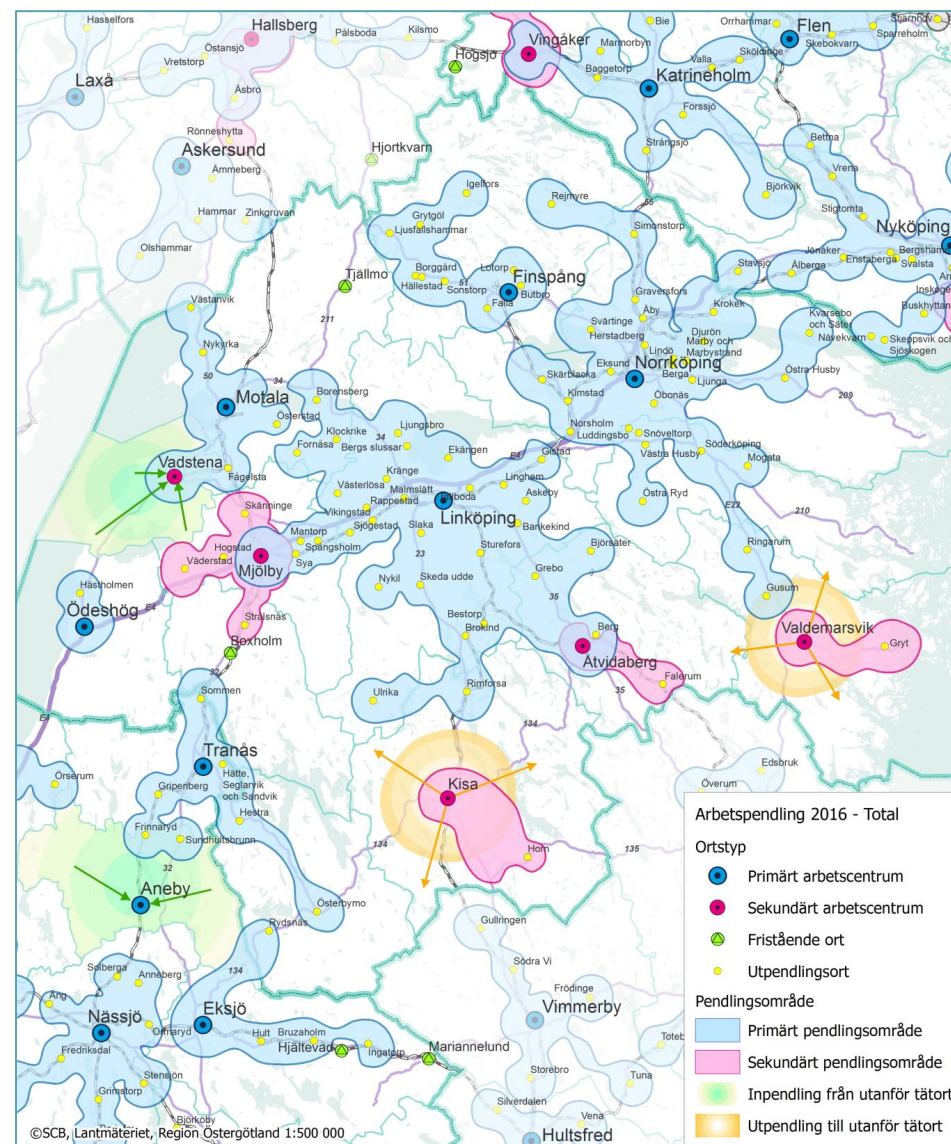
4.4.1 Arbetspendling för den totala sysselsatta befolkningen

Analysen inklusive områden utanför tätorter har visat att orter framför allt i de södra länsdelarna har starkare kopplingar till arbetskraft och arbetsmarknader som befinner sig i icke tätortsområden. En förklaring kan vara att dessa orter har längre avstånd till andra stora arbetscentrum i tätorterna. Det kan också vara att det finns något annat näringsliv på områden utanför tätorterna omkring dessa orter, till exempel areella näringar. I Tabell 10 redovisas resultatet av ortstyper för den totala sysselsatta befolkningen inklusive områden utanför tätorter.

Tabell 10. Ortstyp av funktioner på arbetsmarknaden för den totala sysselsatta befolkningen inklusive de sysselsatta som är bosatta i utanför tätorter (2016).

Typ av orter	Tätorter
Primärt arbetscentrum	Linköping, Norrköping, Motala, Finspång, Ödeshög
Sekundärt arbetscentrum	Mjölby, Åtvidaberg, Kisa, Valdemarsvik, Vadstena
Fristående ort	Tjällmo, Boxholm
Utpendlingsort	82 orter

Analysen för den totala befolkningen inklusive områden utanför tätorter visar fem primära arbetsmarknader, fem sekundära arbetsmarknader och två fristående orter (Figur 17). I jämförelse med analysen för den totala sysselsatta endast i tätorter syns det tydligt skillnader i resultaten på Kisa och Valdemarsvik, som har flera sysselsatta i områden utanför tätorter. Totalt syns det ingen skillnad i resultaten för tätorterna i Ydre kommun, dock skiljer det sig när det gäller pendlingsresor för kvinnor.

Figur 17. Ortstyp av funktioner på arbetsmarknaden och pendlingsområden för de sysselsatta inklusive som är bosatta i utanför tätorter.

Till skillnad från analysen av det totala antalet sysselsatta i tätorter kategoriseras Finspång om från det sekundära arbetscentrumet till det primära arbetscentrumet, och är inte längre beroende av Norrköping.

Valdemarsvik är kategoriseras på samma sätt, dvs. som ett sekundärt arbetscentrum, dock går den största utpendlingen mot områden utanför tätorterna i stället för mot Norrköping.

Kisa har ändrats från det primära arbetscentrumet till det sekundära arbetscentrumet med Horn som sin utpendlingsort och är i sin tur beroende av områden utanför tätorterna i stället för Linköping.

Vadstena räknas som ett sekundärt arbetscentrum vilket kan innebära att många sysselsatta som är bosatta i områden utanför tätorterna i Vadstena kommun pendlar in i Vadstena tätort.

Tjällmo och Boxholm har kategoriserats om från utpendlingsorter till fristående orter vilka kan tyda på att det finns en mängd sysselsatta som är bosatta i områden utanför tätorterna.

4.4.2 Viktiga inpendlingsorter för de sysselsatta som är bosatta i områden utanför tätorter

Det finns två orter som har tydligt starka kopplingar på sätt att de sysselsatta i orten i stor utsträckning är bosatta i områden utanför tätort. I Tabell 11 redovisas samtliga orter som visade skillnader i resultaten mellan analyserna med/utan de sysselsatta som är bosatta i utanför tätortsområden. Se även Bilaga 1 – 6 för kartorna.

Tabell 11. Resultaten av ortstyp i jämförelse mellan analyserna med/utan de sysselsatta som är bosatta i icke tätortsområden.

Ort (De sysselsatta)	Endast de sysselsatta i tätorterna (ev beroende ort)	Alla sysselsatta både i tätorterna och icke tätorterna (ev beroende ort)
Vadstena (Total och kvinnor)	Utpendlingsort (Motala)	Sekundärt arbetscentrum (Motala)
Vadstena (Män)	Fristående ort	Primärt arbetscentrum
Österbymo (Kvinnor)	Utpendlingsort (Eksjö)	Primärt arbetscentrum
Österbymo (Män)	Utpendlingsort (Tranås)	Fristående ort
Rydsnäs (Män)	Utpendlingsort (Eksjö)	Fristående ort

En av orterna är Vadstena. Till skillnad från analysen med endast tätorter har orten omvandlats från en utpendlingsort till en inpendlingsort som ett sekundärt arbetscentrum för de totala och kvinnliga sysselsatta, d.v.s. Vadstena är ett lokalt arbetscentrum för de sysselsatta kvinnorna som är bosatta i områden utanför tätorterna i Vadstena kommun. Resultatet för män har också ändrat från en fristående ort till ett primärt arbetscentrum och det enda som är beroende av den är män som bor i områden utanför tätorterna i kommunen.

Det syns också en tydlig skillnad i könsuppdelade resultaten i Österbymo. I analysen med endast tätorter för de sysselsatta kvinnorna har orten kategoriserats som en utpendlingsort men kategoriserats som ett primärt arbetscentrum med icke tätortsområden, där endast de sysselsatta kvinnorna som är bosatta i utanför tätorterna är beroende av den. För de sysselsatta männen har orten kategoriserats som en fristående ort från en utpendlingsort, och densamma gäller för orten Rydsnäs. De två orterna är alltså viktiga arbetsställe för de sysselsatta som är bosatta i områden utanför tätorterna i Ydre kommun.

4.4.3 Orter som är beroende av arbetsmarknader i områden utanför tätorter

Några tätorter som ligger i kommunerna med många sysselsatta som är bosatta i områden utanför tätorterna har visat starkare kopplingar till arbetsmarknaderna i områden utanför tätorterna. De orterna är Kisa, Valdemarsvik och Gryt (Tabell 12). Se Bilaga 5 och Bilaga 6 för kartorna med kvinnors och mäns resultat.

Tabell 12. Resultaten av ortstyp i jämförelse mellan analyserna med/utan de sysselsatta som är bosatta i icke tätortsområden.

Ort (De sysselsatta)	Endast de sysselsatta i tätorterna (ev beroende ort)	Alla sysselsatta både i tätorterna och icke tätorterna (ev beroende ort)
Kisa (Total)	Primärt arbetscentrum	Sekundärt arbetscentrum (Icke tätortsområde)
Kisa (Män)	Fristående ort	Utpendlingsort (Icke tätortsområde)
Valdemarsvik (Total)	Sekundärt arbetscentrum (Norrköping)	Sekundärt arbetscentrum (Icke tätortsområde)
Valdemarsvik (Kvinnor)	Sekundärt arbetscentrum (Norrköping)	Primärt arbetscentrum
Valdemarsvik (Män)	Utpendlingsort (Norrköping)	Utpendlingsort (Icke tätortsområde)
Gryt (Män)	Fristående ort	Utpendlingsort (Icke tätortsområde)

I analysen med endast tätorter kategoriseras Kisa som ett primärt arbetscentrum med Horn, dock kategoriseras Kisa som ett sekundärt arbetscentrum med Horn i analysen med utanför tätort och är i sin tur beroende av arbetsmarknader utanför tätorterna. De sysselsatta männen i Kisa har inte en särskild koppling till en annan arbetsmarknad i analysen med endast tätort vilket kategoriseras som en fristående ort, dock blir den beroende av arbetsmarknaderna utanför tätorter i analysen med utanför tätorter. Det finns ingen skillnad i resultaten av de sysselsatta kvinnorna vilket tyder på att män i Kisa har starkare kopplingar till arbetsmarknaderna utanför tätorter.

Valdemarsvik är densamma ortstyp som ett sekundärt arbetscentrum som har Gryt som är beroende av den, dock är orten i sin tur beroende av arbetsmarknaderna utanför tätorter i stället för Norrköping. För kvinnor ändras Valdemarsvik från ett sekundärt arbetscentrum till ett primärt arbetscentrum.

De sysselsatta männen i Valdemarsvik pendlar huvudsakligen till Norrköping i analysen med endast tätorter medan Gryt räknas som en fristående ort, däremot kategoriseras både Valdemarsvik och Gryt som utpendlingsorter som är beroende av arbetsmarknaderna utanför tätorterna vid analysen med utanför tätorter.

5 Sammanfattande aspekter på orternas funktioner med avseende på arbetspendling

Både som bostads- och arbetsmarknad är Linköping och Norrköping de två största orterna i Östergötland där mer hälften av länets alla invånare och förvärvsarbetsande personer bor. Motala är den näst största orten efter dessa orter.

Östergötland har vuxit både som bostads- och som arbetsmarknad under de senaste åren. Takten varierar dock beroende på skala och på geografiska indelningar så som kommuner och tätorter. Det finns en tendens att de befolkningsmässigt större kommunerna utvecklas stabilare och/eller starkare än de mindre kommunerna och densamma gäller för tätorterna. Generellt visar kommunernas centralorter starkare utveckling än andra orter. Kartläggningen visar också att kommunerna som är belägna i mellersta delarna av länet, där länets tyngsta kommunikationsstråk går igenom Norrköpings, Linköpings, Mjölby och Ödeshögs kommuner, är relativt starkare och/eller stabilare än de kommunerna som är belägna i länets gränsområden, speciellt i södra delarna av länet.

Kartläggningen av arbetspendlingen visar att de huvudsakliga pendlingsströmmarna från länets tätorter går mot andra tätorter inom länet, med bara ett fåtal undantag. Det syns en grundläggande struktur som kan dela pendlingsområden som motsvarar SCB:s LA-regioner för Östergötlands kommuner, d.v.s. Linköpings LA, Norrköpings LA och Jönköpings LA. De huvudsakliga pendlingsströmmarna mellan tätorterna sker i stort sett inom dessa LA-regioner.

De mindre pendlingsområdena byggs kring de stora pendlingsområdena som Linköping respektive Norrköping utgör. Förutom Linköping och Norrköping är Motala, Kisa och Ödeshög viktiga arbetsmarknader för de sysselsatta som är bosatta i tätortsområden i sina kommuner. Detsamma gäller för Mjölby, Finsspång, Åtvidaberg och Valdemarsvik, dock är dessa orter själva beroende av andra primära arbetsmarknader.

Det syns ingen stark koppling till arbetsmarknaderna norrut mot Örebro län eller Sörmlands län. Undantaget är Stavsjö i Sörmland som är beroende av Norrköping. Det finns ingen specifik stark pendlingsström från tätorterna i

länets kommuner till Kalmar län. Undantaget är särskild pendling till Kalmar län från Horn i Kinda kommun, där de sysselsatta männen pendlar in till Södra Vi. Däremot finns det en stabil koppling till arbetsmarknaderna i Jönköpings län från de sysselsatta som är bosatta i Ydre kommun. De största pendlingsströmmarna från alla tre tätorter i Ydre går mot Tranås eller Eksjö.

Generellt pendlar de sysselsatta kvinnorna kortare avstånd än de sysselsatta männen enligt SCB:s statistikstudie. Det syns sådan tendens i pendlingsmönster för kvinnor i kommunerna som är belägna länets södra del, dock syns det inte särskilda skillnader i pendlingsmönstren i länets andra områden.

Analysen inklusive utanför tätorter har visat att det finns vissa kommuner som har starkare samband med förvärvsarbetsande och arbetsmarknader utanför tätortsområden. Sådana kommuner har oftast högre andel sysselsatta som bor i områden utanför tätorter. Resultaten skiljer sig också mellan könen och generellt finns det tendens att män har starkare kopplingar till arbetsmarknader utanför tätorterna. Det finns betydliga pendlingsströmmar från tätorterna i Valdemarsviks och Kinda kommun som går mot arbetsmarknaderna utanför tätorterna. Däremot är Vadstena och Österbymo viktiga orter för de sysselsatta som är bosatta i områden utanför tätorterna.

Referenser

Region Uppsala (2018), Funktionella arbetsmarknader i Uppsala län utifrån tätorter 2015

Region Östergötland (2016) Regional strukturbild – för Östergötland

Region Östergötland (2012) Regionalt utvecklingsprogram >2030 för Östergötland

Region Östergötland (2018) Strategiskt plan med treårsbudget 2019-2021

SCB (2010) Lokala arbetsmarknader – *egenskaper, utveckling och funktion*

SCB (2016) Metoden att skapa lokala arbetsmarknader (LA)

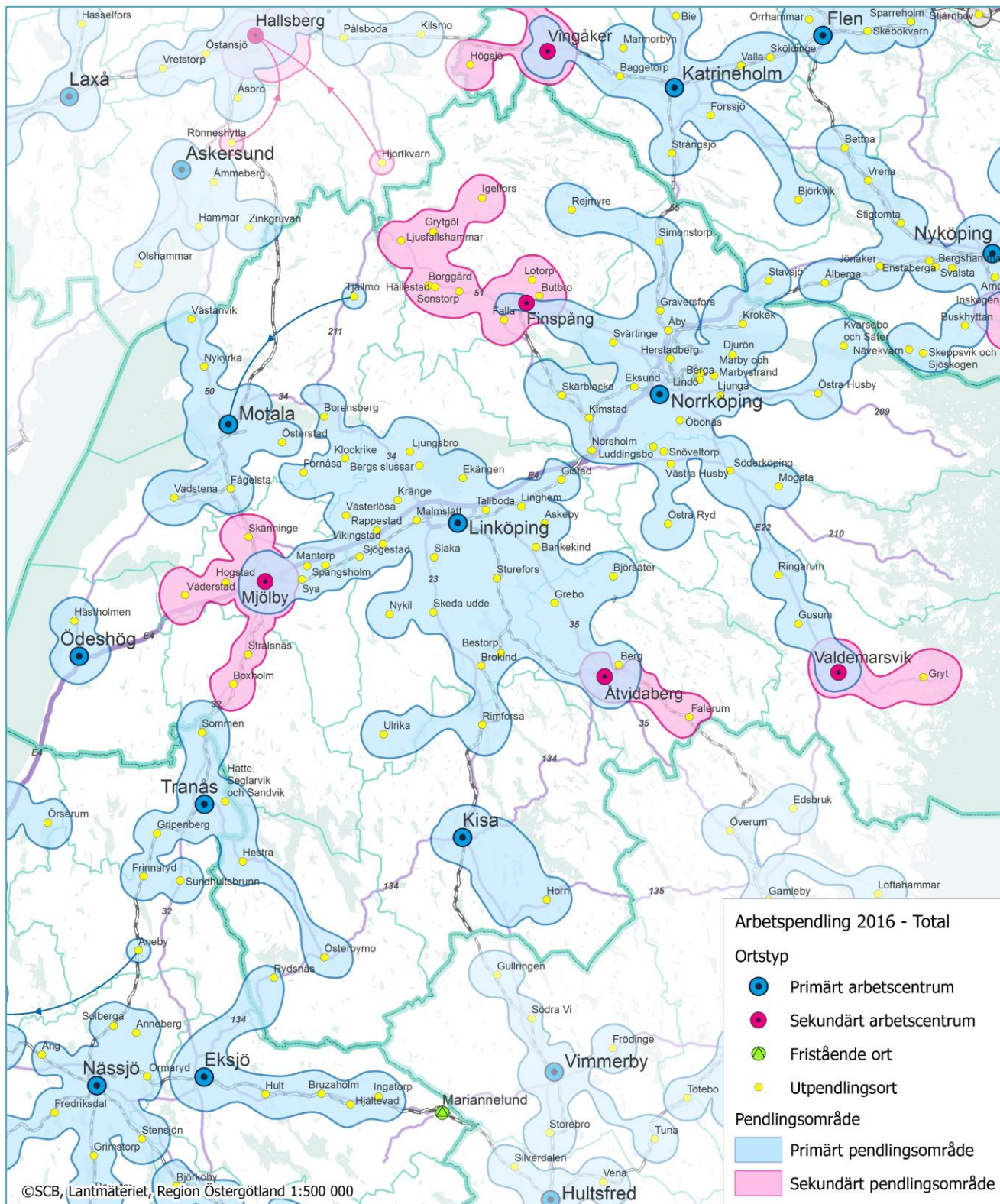
TMR, Stockholms läns landsting (2012) En ny ekonomisk geografi – *Ett regionalt perspektiv på en global förändring i Östra Mellansverige*

WSP (2017) Funktionella samband på de lokala arbetsmarknaderna i Kalmar län

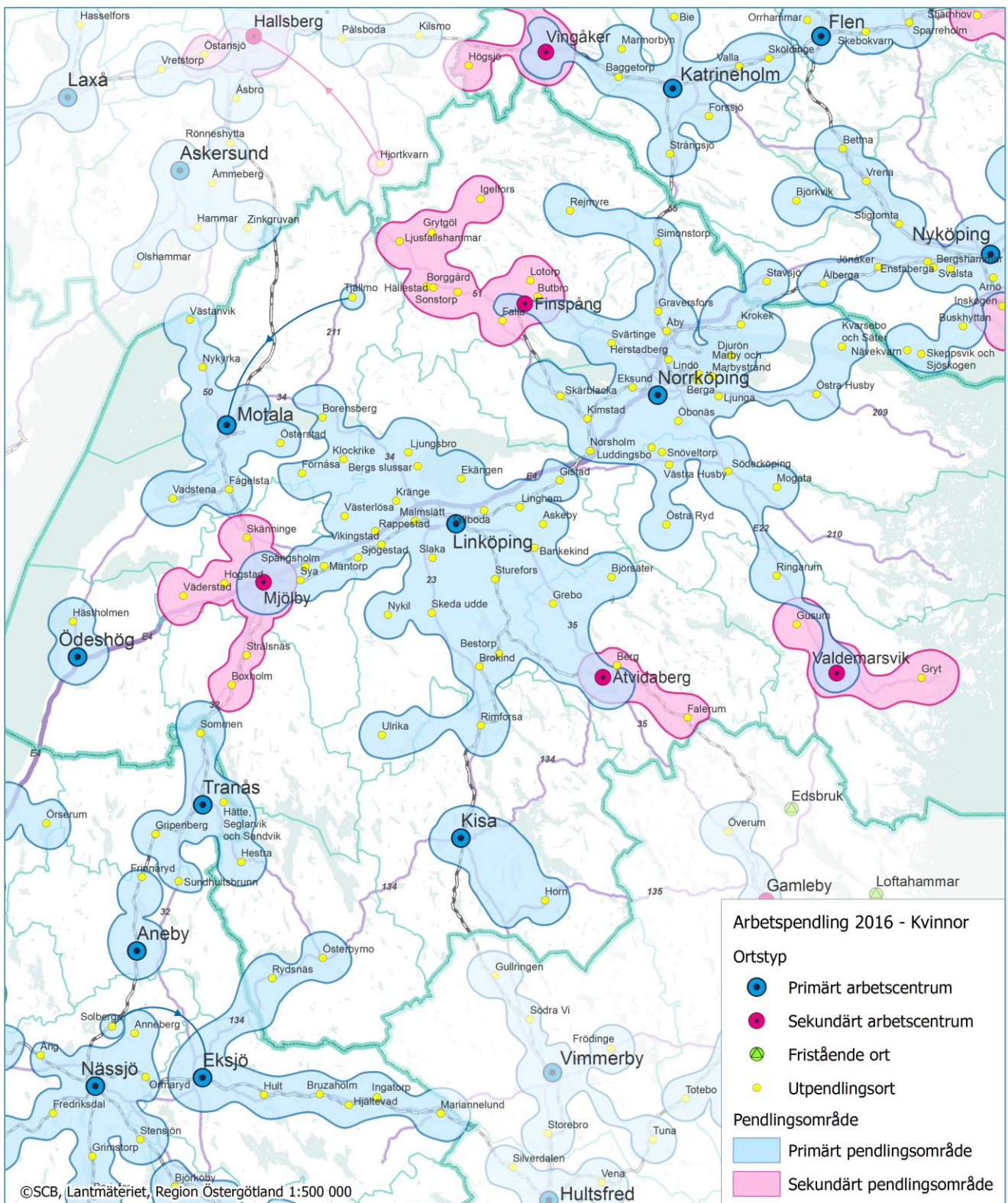
WSP (2018) Funktionella pendlingsregioner på tätortsnivå i Södermanlands län

Bilaga

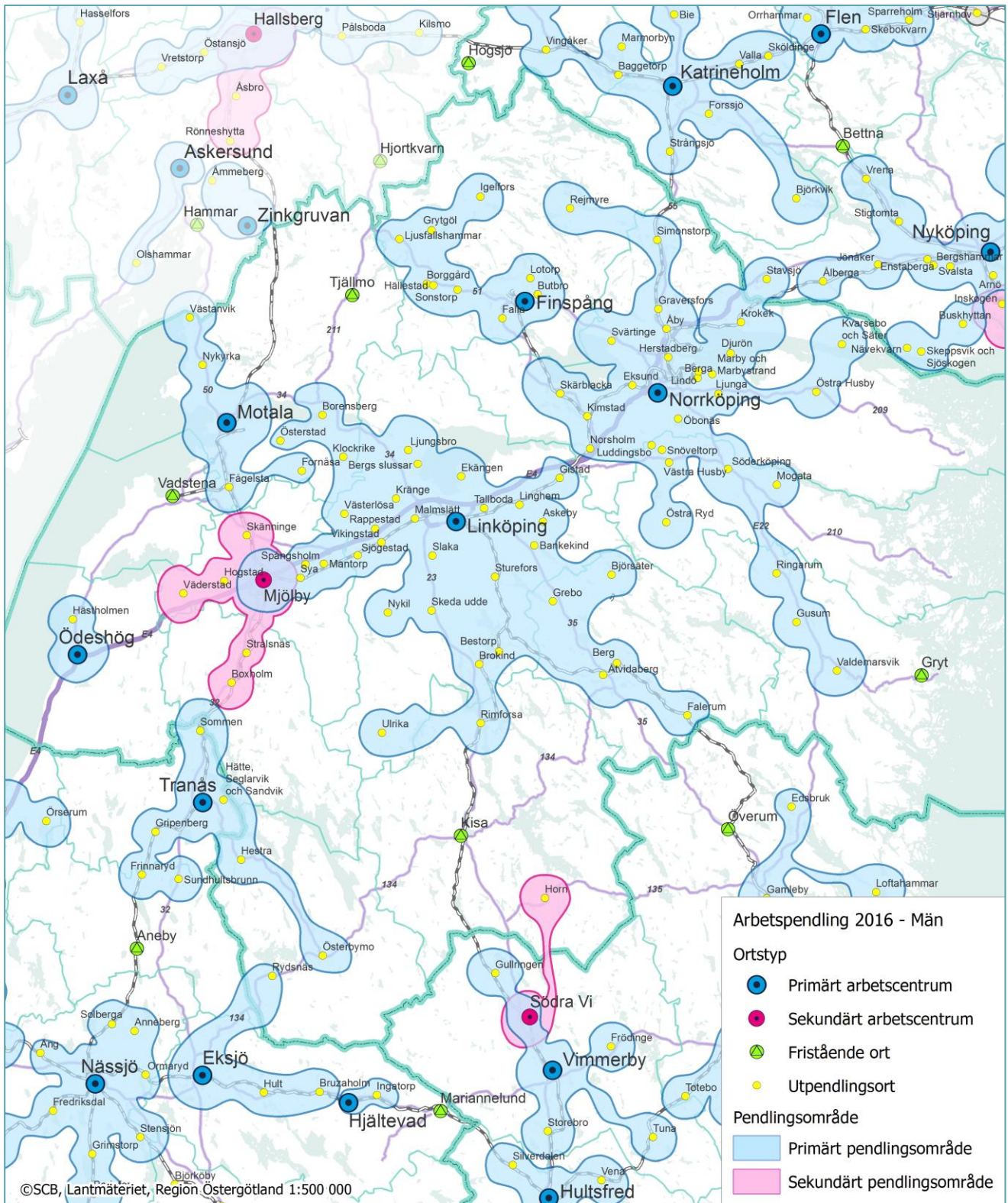
Bilaga 1. Typ av tätorter och pendlingsområde för den totala sysselsatta befolkningen bosatta i tätorterna i Östergötlands län, 2016.

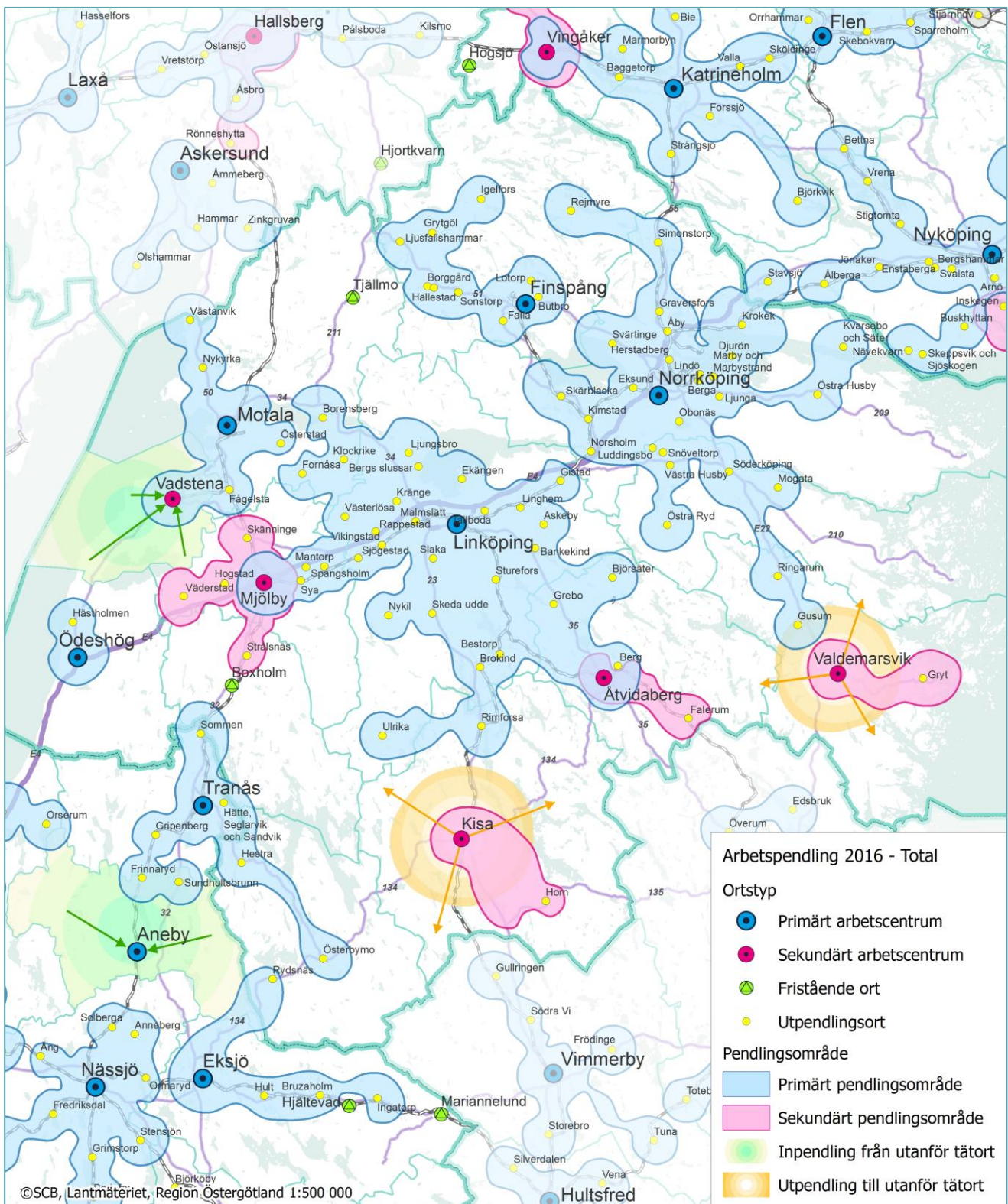
Bilaga 2. Typ av tätorter och pendlingsområde för kvinnor bosatta i tätorterna i Östergötlands län, 2016.

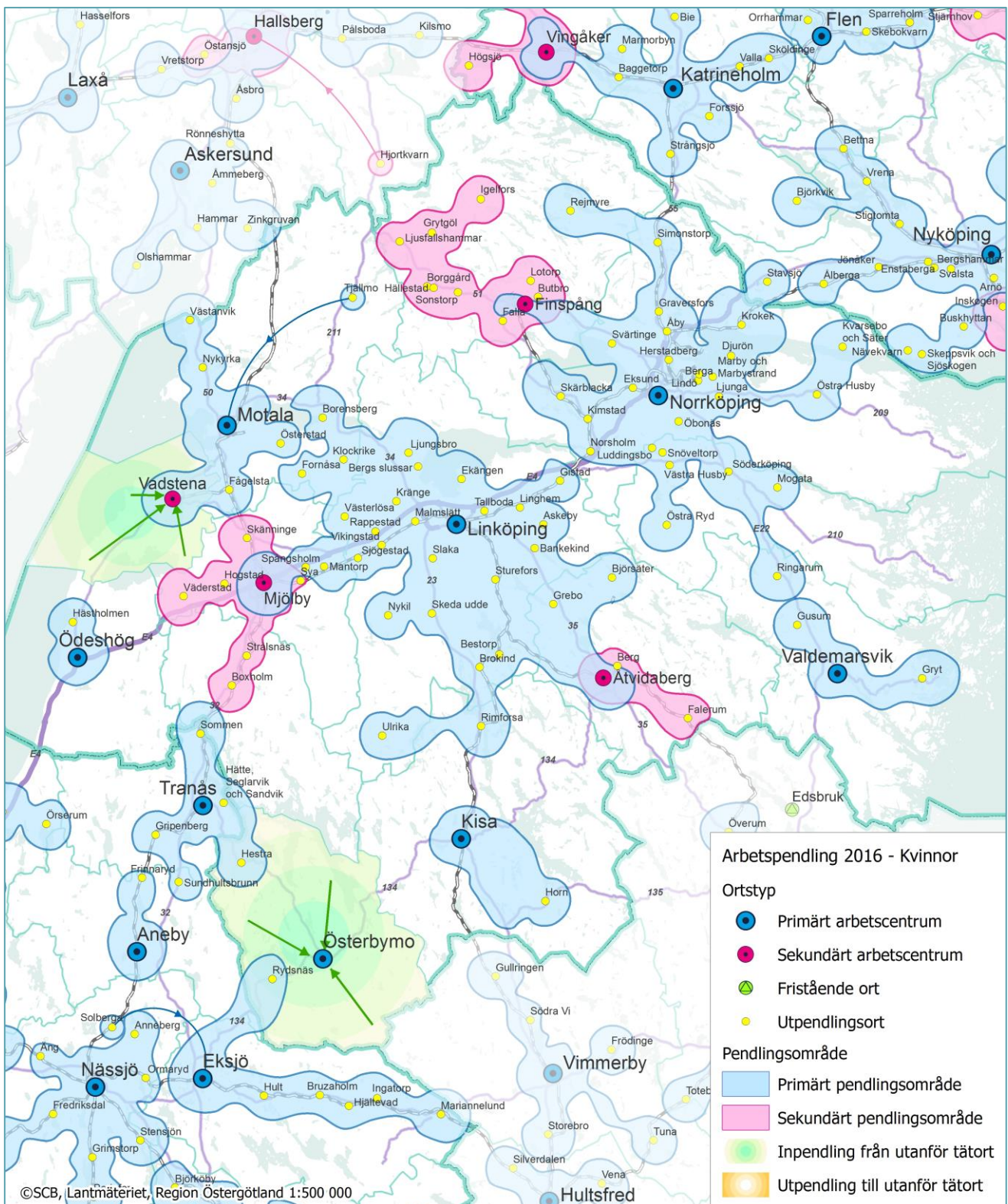
Bilaga 3. Typ av tätorter och pendlingsområde för män bosatta i tätorterna i Östergötlands län, 2016.

Bilaga 4. Typ av tätorter och pendlingsområde för den totala sysselsatta befolkningen bosatta i både tätorterna och icke tätortsområdena i Östergötlands län, 2016.

Bilaga 5. Typ av tätorter och pendlingsområde för kvinnor bosatta i både tätorterna och icke tätortsområdena i Östergötlands län, 2016.

Bilaga 6. Typ av tätorter och pendlingsområde för män bosatta i både tätorterna och icke tätortsområdena i Östergötlands län, 2016.

